

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΥΠΟΨ. ΚΑΤΗΧΗΤΩΝ

"Πτώση , Δημιουργία , Έσχατα"

Από τις ομιλίες
του κ. Αθανάσιου Παπαθανασίου
Δρ. Θεολογίας

ΑΘΗΝΑ 2019

Δημιουργία & πτώση.

Καλησπέρα.

Θα προσπαθήσω δύο πράγματα ταυτόχρονα:

Το ένα είναι να ψηλαφίσουμε τους θεολογικούς άξονες, τις θεολογικές αλήθειες δηλαδή των δύο αυτών θεμάτων (γιατί δύο είναι, Δημιουργία και Πτώση), ποιες είναι οι αλήθειες δηλαδή που θέλουμε να δώσουμε στην Κατήχηση. Ποιο είναι αυτό που πρέπει να κρατήσουμε από τα πολλά που έχουμε στη διάθεσή μας.

Και το δεύτερο, πώς μπορούμε να τα δώσουμε στην Κατήχηση. Στο δεύτερο σκέλος δηλαδή, και από την προσωπική μου εμπειρία, μερικούς τρόπους με τους οποίους μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτά τα δύσκολα πράγματα στα παιδιά.

Πρώτον. Στον Χριστιανισμό έχουμε την έννοια της Δημιουργίας. Αυτό έχει σημασία. Λέμε συχνά και μερικές φορές το λέμε και στα παιδιά: όλοι οι άνθρωποι πιστεύουν σε κάποιο Θεό, ο οποίος δημιούργησε το σύμπαν. Δεν αληθεύει αυτή η πρόταση, δεν πιστεύουν όλες οι θρησκείες σε δημιουργία. Η πίστη στη δημιουργία είναι χαρακτηριστικό του χριστιανισμού.

Φέρνω γρήγορα δυο - τρία παραδείγματα, αν μας δοθεί ο χρόνος μπορούμε να επεκταθούμε και περισσότερο.

Ας πούμε, υπάρχουν θρησκείες -προσέχτε το αυτό- που δεν αντιλαμβάνονται τον Θεό ως δημιουργό και δεν αντιλαμβάνονται το σύμπαν ως δημιούργημα. Δεν υπάρχει καθόλου η έννοια της κατασκευής του κόσμου δηλαδή. Για παράδειγμα, η αρχαία ελληνική θρησκεία ή οι θρησκείες της Μεσοποταμίας, την εποχή που διαμορφωνόταν η θρησκεία του Ισραήλ. Ή από τα ζωντανά θρησκευόμενα ο Ινδουισμός. Αυτές οι θρησκείες δεν έχουν την έννοια του δημιουργού Θεού, δεν έχουν την έννοια του κόσμου ως δημιουργίας.

Φέρνω ένα παράδειγμα, για να γίνει αντιληπτό αυτό που λέω. Μην το αντιπαρερχόμαστε εύκολα και γρήγορα το θέμα της δημιουργίας, το λέω προκαταβολικά. Είναι πιο σημαντικό από το θέμα της Πτώσης. Θα προσπαθήσω να το αναπτύξω στη συνέχεια.

Φανταστείτε, με δυο λόγια μόνο θα προσπαθήσω να περιγράψω ποια είναι η άποψη της αρχαίας ελληνικής Θρησκείας, για να καταλάβουμε τη διαφορά που υπάρχει. Πολύ χοντρικά όμως. Στην αρχαία ελληνική Θρησκεία ανέκαθεν υπήρχε κάτι. Υπήρχε το σύμπαν σε μία μπερδεμένη μορφή. Αλλά υπήρχε πάντα, αιωνίως.

Μέσα σ' αυτό το κουβάρι, μέσα σ' αυτό το μπερδεμα υπήρχαν κάποιες δυνάμεις. Αυτές οι δυνάμεις ήταν του κουβαριού. Και αυτές οι δυνάμεις ήταν οι θεοί. Οι οποίοι απλώς το κουβάρι αυτό, που υπήρχε ανέκαθεν, το τακτοποίησαν, το έφεραν σε μία τάξη, το έκαναν όμορφο, από χλωτικό που ήταν το έκαναν κόσμημα και έτσι το έφτιαξαν κόσμο.

Δηλαδή, επαναλαμβάνω, ο κόσμος υπήρχε ανέκαθεν, αλλά σε ανακατωμένη μορφή, οι θεοί είναι απλώς ένα μέρος του, μία από τις δυνάμεις του, ή κάμποσες από τις δυνάμεις του κόσμου αυτού, δεν είναι διαφορετικοί απ' το υλικό που είναι ο κόσμος και απλώς τον τακτοποιούν, δεν τον φέρνουν σε ύπαρξη. Κι αυτό έχει συνέπειες. Και στην ύπαρξη του ανθρώπου, όπως θα δούμε.

Αντιθέτως προς αυτήν την αντίληψη, στον χριστιανισμό έχουμε Θεό δημιουργό. Και πρώτον, ο Θεός του χριστιανισμού δημιουργεί για ποιο λόγο; Προσέχετε, γιατί ο Θεός του χριστιανισμού είναι δημιουργός: Διότι είναι Τριάδα. Δεν δεχόμαστε τον Θεό ως Αγία Τριάδα; Δηλαδή ως μια συντροφιά τριών προσώπων, Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα;

Προσέχετε πώς συνδέονται λοιπόν, το τι είναι έχει άμεση σχέση με το τι κάνει. Κάνει αυτό που κάνει, δηλαδή δημιουργεί το σύμπαν επειδή είναι τριάδα. Τι σημαίνει είναι Τριάδα: σημαίνει ότι είναι τρεις που υπάρχουν αδιάκοπα μεταξύ τους, συνυπάρχουν. Να το πω με μία άλλη γλώσσα ίσως που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και στα καθηγητόπουλά μας, είναι μια συντροφιά.

Κι επειδή είναι συντροφιά, επειδή πάντα υπάρχουν κατ' αυτόν τον τρόπο, ο τρόπος με τον οποίο υπάρχει ο Θεός είναι αγάπη. Ο Θεός δηλαδή δεν έχει απλώς αγάπη, είναι αγάπη, ο τρόπος με τον οποίο υπάρχει είναι η αγάπη. Επειδή είναι τρεις και επειδή είναι αγάπη, θέλει κι άλλους μέσα στην παρέα. Και γι' αυτό δημιουργεί κάτι άλλο έξω από τον εαυτό του, δημιουργεί το σύμπαν, ώστε το σύμπαν αυτό να γίνει κοινωνός της ζωής του. Δηλαδή φτιάχνει κάποιον άλλο για να μοιραστεί τη ζωή του.

Η αιτία της Δημιουργίας είναι η αγάπη. Και αιτία του ότι δημιουργεί τέλος πάντων είναι το ότι είναι όπως είναι. Είναι Τριάδα, είναι συντροφιά, είναι συνύπαρξη, υπάρχει ως αγάπη και γι' αυτό δεν μπορεί να υπάρχει μόνο έτσι, θέλει κι άλλους στην παρέα. Το λέω πολύ χοντρικά, πώς μπορούμε να το πούμε ίσως και στα παιδιά.

Αυτό το πράγμα που δημιουργεί -προσέχτε- το σύμπαν δηλαδή, όταν πάμε ειδικά στον άνθρωπο, βλέπουμε ότι τον άνθρωπο τον φτιάχνει σαν τον εαυτό του. Ας το πούμε έτσι απλά. Δηλαδή το να έρθει όλο αυτό το σύμπαν, το να έρθει ειδικά ο άνθρωπος μέσα στην παρέα την αρχική, μέσα δηλαδή στη ζωή της Αγίας Τριάδας, είναι ένα θέμα που πρέπει να το θελήσει και ο ίδιος ο δημιουργημένος. Γιατί θα πρέπει να το θελήσει και ο ίδιος ο άνθρωπος, ο ίδιος ο δημιουργημένος; Επειδή φτιάχτηκε ίδια με τον δημιουργό του, επειδή φτιάχτηκε όπως είναι ο Θεός.

Δηλαδή -το λέω αλλιώς- ο Θεός του χριστιανισμού, αφού είναι Τριάδα (τρία πρόσωπα) σε κοινωνία αδιάκοπη μεταξύ τους, δεν είναι απρόσωπη δύναμη. Όπως για παράδειγμα, τι είναι απρόσωπη δύναμη: μπορεί να 'ναι ο νόμος της βαρύτητας. Υπάρχει, ωστόσο είναι κάτι το απρόσωπο, δεν έχει προσωπικότητα, δεν έχει βούληση, δεν έχει σκέψη. Αφού είναι τρία πρόσωπα, έχουν βούληση, σκέψη, επιθυμία, έχουν προσωπικότητα.

Αντίστοιχα έτσι γίνεται και ο άνθρωπος. Ένα δημιούργημα που μπορεί να πει ναι ή να πει όχι στον Θεό. Αλλά έτσι τον φτιάχνει ο Θεός.

Δεύτερο στοιχείο της χριστιανικής αντίληψης περί Δημιουργίας.

Το πρώτο (επαναλαμβάνω, για μην μπερδευόμαστε με τα πολλά λόγια), το ότι ο Θεός είναι όπως είναι, έχει ως (εντός εισαγωγικών) "αποτέλεσμα" το ότι είναι δημιουργός. Επειδή είναι αγάπη.

Προσέχετε ένα μεγάλο κεφάλαιο. Τι δημιουργεί ο Θεός; Δημιουργεί κάτι, από πλευράς ουσίας δηλαδή, κάτι εντελώς διαφορετικό από τον Εαυτό του. Το υλικό δηλαδή με το οποίο είναι φτιαγμένος ο κόσμος δεν είναι κομμάτι του Θεού, δεν είναι από την ίδια την ουσία του Θεού, είναι κάτι απολύτως άλλο.

Η θεολογική ορολογία είναι άφθονη πάνω σε αυτά τα σημεία, δεν θα την αναφέρω συνέχεια απλώς για να μην σας δυσκολέψω. Λέμε πάντως ότι υπάρχει μεταξύ Θεού και σύμπαντος "ετερουσιότητα". Ότι ο Θεός και ο κόσμος είναι ετερούσιοι, "ετέρας

ουσίας", αλληνής. Άλλη η ουσία του Θεού, άλλη η ουσία του κόσμου, απολύτως διαφορετικές.

Η φράση η σωστή είναι ότι ο Θεός -κατά τον χριστιανισμό πάντα- δημιούργησε τον άνθρωπο "εκ του μη όντος", από το τίποτα. Αυτή η φράση είναι καταπληκτική. Έχει συζητηθεί θεολογικά πολύ, μπορώ στο τέλος να σας παραπέμψω και σε μερικά βιβλία, αλλά δείχνει ακριβώς ότι όχι μόνο δημιουργείται από το τίποτα ο κόσμος, αλλά το υλικό του είναι εντελώς διαφορετικό, δεν είναι από του Θεού, ο οποίος είναι η πραγματική ύπαρξη.

Και τι μας νοιάζει αν τυχόν ήταν από την ουσία του Θεού ή αν είναι ετερούσιος, αν είναι άλλης ουσίας;

Βλέπουμε ότι αφενός στην αρχαία ελληνική θρησκεία ο Θεός, ο άνθρωπος, τα βράχια, η ιστορία, τα πάντα είναι τμήματα του κόσμου, του σύμπαντος, το οποίο δεν δημιουργήθηκε κάποια στιγμή, υπήρχε ανέκαθεν, απ' το ίδιο υλικό είναι όλα. Ή βλέπουμε στις μεσοποταμιακές θρησκείες της εποχής της Παλαιάς Διαθήκης ότι ο άνθρωπος φτιάχνεται μεν από Θεό, αλλά από την ουσία του Θεού. Για παράδειγμα, ένας Θεός αποκεφαλίζεται και από το αίμα του πλάθεται ο άνθρωπος. Από το αίμα του Θεού. Έχουμε δηλαδή στις άλλες θρησκείες μία συγγένεια μεταξύ Θεού και ανθρώπου, συγγένεια ουσίας, μια ταυτότητα σχεδόν ουσίας.

Τού είναι το πρόβλημα εδώ; Αυτό το καταπληκτικό που επιτυγχάνει ο χριστιανισμός, αυτό το καινούργιο που φέρνει, όταν λέει ότι ο Θεός είναι δημιουργός, αλλά είναι άλλη ουσία αυτός και φτιάχνει μια εντελώς άλλη, διαφορετική ουσία απ' τον εαυτό του, αυτό το πράγμα είναι η βάση της ελευθερίας. Ο άνθρωπος μπορεί να πει όχι στον Θεό. Και έτσι το θέλησε ο Θεός, δεν είναι ότι του ξέφυγε. Μπορεί να πει όχι, δηλαδή μπορεί να γίνει πρόσωπο που θα στρέψει το πρόσωπό του προς τον Θεό ή θα γυρίσει την πλάτη του στον Θεό, επειδή είναι άλλης ουσίας δημιουργημα.

Φέρνω ένα παράδειγμα καθηγητικό, που μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε. Το χέρι μου για παράδειγμα, του καθενός μας, είναι από την ίδια ουσία που είναι φτιαγμένο και το υπόλοιπο κορμί. Όπου πάει το υπόλοιπο κορμί θα πάει κι αυτό. Δεν έχει δική του βούληση. Ό,τι αποφασίσει το υπόλοιπο κορμί θα κάνει κι αυτό. Αν τυχόν ήταν άλλο ον, άλλης ουσίας, θα είχε δική του βούληση, που θα μπορούσε είτε να συμφωνήσει με του υπόλοιπου κορμιού είτε να διαφωνήσει.

Δηλαδή σαν να το λέμε αλλιώς, ο κόσμος φτιάχνεται από τον Θεό έτσι ώστε να μην είναι παράρτημα του Θεού, να μην είναι παραφυάδα του Θεού, να μην είναι δαχτυλάκι του Θεού, αλλά να 'ναι μια άλλη ύπαρξη απέναντί του. Με δυνατότητα να του πει ακόμα και όχι.

Και το τρίτο στοιχείο της χριστιανική αντίληψης για τη Δημιουργία. (Ήδη, χωρίς να χρησιμοποιήσω ορολογία το έχω πει μέχρι τώρα). Κατά τον χριστιανισμό, μόνο ο Θεός, αυστηρά και αποκλειστικά μόνο ο Θεός είναι αδημιούργητος. Στη θεολογική γλώσσα "άκτιστος". Δεν δημιουργήθηκε από κανέναν, δεν οφείλει την ύπαρξή του σε τίποτα, κανείς δεν έχει αποφασίσει γι' αυτόν, δεν ήταν υποχρεωμένος να είναι όπως είναι. Είναι απολύτως αδημιούργητος. (Όχι ανύπαρκτος, δεν έχει δημιουργηθεί από άλλον). Και γι' αυτό ελεύθερος. Όλα τα άλλα -κι εδώ κατηγορηματικά και απόλυτα- όλα τα άλλα είναι κτιστά. Ανήκουν δηλαδή σε αυτό το αλλιώτικο, σε αυτή την άλλη ουσία που έφτιαξε ο Θεός κάποια στιγμή, έξω από τον εαυτό του, που να μην είναι κομμάτι του εαυτού του.

Δηλαδή, για να μην το πολυλογήσουμε -ίσως αργότερα κάπως διευκρινιστεί - τα πάντα, δηλαδή βουνά, ποτάμια, ζώα, άνθρωποι, άγγελοι και ψυχές ανθρώπων, και αυτά, όλα είναι κτιστά. Άκτιστος είναι μόνο και κατηγορηματικά ο Θεός. Με απόλυτη βεβαιότητα αυτό.

Είπα προηγουμένως... Το τρέχω λίγο, γιατί είναι μεγάλο το θέμα. Αν προσπαθήσουμε να βάλουμε ένα ερωτηματικό σε αυτό το θεόρατο μυστήριο: Γιατί αίφνης δημιουργείται αυτό το σύμπαν, ποιος είναι ο σκοπός της δημιουργίας;

Είπα προηγουμένως μια κατηχητική φράση, έτσι όπως μπορεί να λεχθεί στην κατήχηση: επειδή ο Θεός είναι αγάπη, θέλησε να βάλει κι άλλους μέσα σ' αυτό το πάρτι, μέσα σ' αυτήν τη γιορτή του να υπάρχει αγαπητικά. Τρεις παρέα και θέλουμε κι άλλους. Αυτό που φτιάχνει, μόλις το 'φτιαξε το κάλεσε σε κοινωνία μαζί του. Απ' την πρώτη στιγμή που έφτιαξε κάτι, το κάλεσε να επικοινωνήσουν. Με τη βούλησή του είπαμε, έτσι; Και ξεκινάει η περιπέτεια της ελευθερίας του ανθρώπου.

Θα κάνω ένα σχήμα, το οποίο μην το πάρετε εκατό τοις εκατό, τοις μετρητοίς, γιατί όπως όλα τα σχήματα και όπως όλα τα παραδείγματα, κάτι κατορθώνει να μας δώσει, αλλά και κάπου μπάζει.

Κοιτάχτε. Αν πούμε ότι θα ζωγραφίσω κάπως την Αγία Τριάδα, τα τρία Πρόσωπα της Αγίας Τριάδας –με ανεπαρκή τρόπο– Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα, ας πούμε. Δεν είναι ξεχωριστά το ένα απ' το άλλο, ούτε κλείνονται μέσα σε κανένα κύκλο, αλλά τέλος πάντων για να δούμε ότι είναι τρεις, ότι επικοινωνούν μεταξύ τους, αλλά, όπως θα έχετε διδαχτεί ή θα διδαχτείτε και στην Τριαδολογία, είναι ξεχωριστή υπόσταση το καθένα. Ο Πατήρ πάντα Πατήρ, ο Υιός πάντα Υιός, το Άγιο Πνεύμα πάντα Άγιο Πνεύμα, έχουν προσωπική ταυτότητα.

Τι μας λέει η Αγία Γραφή, τι πληροφορία μας δίνει για το πώς δημιούργησε ο Θεός τον άνθρωπο; Δεν μας λέει ότι τον έκανε "κατ' εικόνα Θεού"; Εδώ, κοιτάξτε, αν το σκεφτούμε, ή αν ρωτήσουμε ξαφνικά: είμαστε εικόνες Θεού; Αυτό τείνουμε, τουλάχιστον όσοι όντως θέλουμε να θεωρούμε τους εαυτούς μας μέλη της Εκκλησίας, όντως αυτήν την απάντηση δίνουμε, ότι είναι εικόνες του Θεού. Δεν είναι. Γιατί κανείς μας δεν είναι. Είναι παραπειστική η ερώτηση. Κανείς μας δεν είναι εικόνα Θεού ακόμα.

Κοιτάχτε τι εννοώ. Όταν φτιάχνει ο Θεός... Κάποτε ο Θεός ας πούμε υπήρχε μόνος του, έτσι, δεν υπήρχε τίποτε άλλο. Και κάποια στιγμή ο ίδιος αποφάσισε, χωρίς κανέναν να τον ζορίσει, να φτιάξει κάτι άλλο, τον κόσμο δηλαδή, από αλλιώτικη ουσία απ' αυτόν και ας πούμε ότι αυτό είναι ο κόσμος. Όταν λέω κόσμος εννοώ το σύμπαν, έτσι; Και ανθρώπους κλπ.

Λοιπόν, τι λέει η Αγία Γραφή; Ότι δημιούργησε τον άνθρωπο κατ' εικόνα Θεού. Σύμφωνα μέχρι εδώ; Είναι στο Βιβλίο της Γενέσεως, το πρώτο Βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, 1,27. Αυτό τι σημαίνει; Δεν σημαίνει "κατά"; Είναι αντιληπτό; Δεν λέμε "κατά τη γνώμη μου"; Δεν λέμε: "κατά τον νόμο" αυτό πρέπει να γίνει ή δεν πρέπει να γίνει; Δηλαδή το χωρίο αυτό μας δείχνει σύμφωνα με τι έφτιαξε ο Θεός τον άνθρωπο.

Δηλαδή όταν έφτιαχνε αυτό το καινούργιο ον, τι είχε ο Θεός στον νου του σαν μοντέλο, σαν πατρόν, σαν αρχιτεκτονικό σχέδιο, πείτε το όπως θέλετε. Είχε κάποιο αρχέτυπο, κάποιο πρότυπο ο Θεός, που είχε εκείνο κατά νου του και έφτιαξε αντίστοιχο τον άνθρωπο. "Κατά" κάποιον, "σύμφωνα με" κάτι άλλο. Εδώ βλέπουμε λοιπόν ότι τον έφτιαξε τον άνθρωπο σύμφωνα με (αυτό δεν σημαίνει "κατά";) σύμφωνα με την εικόνα του Θεού. Αυτό είναι πακέτο εδώ, η εικόνα Θεού. Κατά, σύμφωνα με την εικόνα του Θεού.

Άρα μας πληροφορεί ότι πρέπει ν' αναζητήσουμε ποια είναι αυτή η εικόνα του Θεού σύμφωνα με την οποία φτιάχτηκε ο άνθρωπος, για να δούμε ποιο είναι το πατρών μας, το αρχιτεκτονικό μας σχέδιο, το original.

Β' Κορινθίους 4,4. Ένα από τα πολλά χωρία: "Εικών του Θεού του αοράτου... " λέει, και εδώ εννοεί τον Πατέρα. Πάρα πολλές φορές η Αγία Γραφή όταν μιλάει για Θεό μιλάει για Πατέρα, για το πρώτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας. "... είναι ο Υιός". Ο Υιός είναι η εικών του Πατρός.

Δηλαδή θέλει να δείξει τη σχέση που έχουν μεταξύ τους. Ο καθένας έχει τον δικό του εαυτό, αλλά βρίσκονται σε μια σχέση καταπληκτική, μια σχέση αντιστοιχίας άπαιχτη, σαν να κοιτάζεται κανείς σε καθρέφτη. (Εντός εισαγωγικών όλα αυτά βέβαια, έτσι;) Και γι' αυτό ονομάζεται ο Υιός "εικόνα του Πατρός".

Άρα ο άνθρωπος πλάθεται σύμφωνα με, ή έχοντας πρότυπο τον Υιό. Μοντέλο στην κατασκευή του ανθρώπου είναι συγκεκριμένα το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδας. Ο άνθρωπος φτιάχεται με τέτοιο τρόπο ώστε να ταιριάζει ιδιαιτέρως, να κολλάει ιδιαιτέρως με τον Υιό. Μεταξύ τους υπάρχει μια ιδιαίτερη σχέση .

Προσέχετε, για να μην παρασυρθούμε σε λάθη. Ποτέ από καμία ενέργεια οιαδήποτε Προσώπου της Αγία Τριάδας δεν απουσιάζουν τα άλλα δύο. Ποτέ η Αγία Τριάδα δεν γίνεται αγία μονάδα έτσι; Αλλά μιλάμε για τον ξεχωριστό ρόλο σε συγκεκριμένα σημεία.

Εδώ λοιπόν θα μπορούσα να πω πολύ-πολύ χοντρικά ότι κάποια στιγμή η Αγία Τριάδα δημιουργεί αυτό το πράγμα απέναντί της, δομικά, αρχιτεκτονικά το φτιάχνει έτσι ώστε να είναι αντίστοιχο του Υιού και εξ αρχής το προσκαλεί να κολλήσει με τον Υιό, με τον οποίο φτιάχτηκε να κολλάει. Μπορεί να ταιριάζει με τον Υιό, γιατί εξ αρχής φτιάχτηκε να κολλάει μαζί του.

Και έτσι τελικά, αυτό είναι η πρώτη στιγμή, αν μπορούσαμε να δούμε και την τελευταία στιγμή, τα έσχατα, τη Βασιλεία, τότε θα βλέπαμε αυτά τα δύο να έχουν συναντηθεί και ο κόσμος να βρίσκεται εδώ. Να έχει γίνει δηλαδή κτήμα της Αγίας Τριάδας, να ζει τη ζωή της Αγία Τριάδας. Ή να έχει γίνει κορμί, να έχει γίνει σάρκα του δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδας.

Πάνω σε αυτό υπάρχουν αρκετές αναφορές στις επιστολές του Παύλου. Πώς ο αρχικός σκοπός, πριν το κάνω αυτό εδώ, ο αρχικός σκοπός, το ότι δημιουργεί αυτό το

σύμπαν και το καλεί σε συνάντηση με τον Υιό, τότε πρωτοεπιτεύχθηκε, τότε άρχισε να πραγματοποιείται ο αρχικός σκοπός, τότε είχαμε δηλαδή για πρώτη φορά συνάντηση πραγματική, όχι ψυχολογική (νιώθω τον Θεό κοντά μου), κυριολεκτική συνάντηση του δευτέρου Προσώπου και της Κτίσης; Με τη σάρκωση του Υιού. Όταν ο ένσαρκος Υιός πήρε σάρκα και έγινε Χριστός, έτσι; (Χριστός αυτό σημαίνει, Θεάνθρωπος, Υιός που γίνεται άνθρωπος), τότε άρχισε για πρώτη φορά η εκτέλεση, η υλοποίηση του αρχικού σχεδίου.

Και επειδή ακόμα δεν βρισκόμαστε στο τέρμα, έχουμε να διανύσουμε χρόνο αρκετό, δεν ξέρω πόσο, έχουμε να διανύσουμε πάντως χρόνο, όταν και φτάσουμε στη Βασιλεία, το όραμα της Εκκλησίας είναι να επιτευχθεί αυτό. "Ίνα ει (ώστε να είναι τα πάντα) εν πάσι Χριστός". Είναι χοντρικά σαφές; Βιβλιογραφία υπάρχει γι' αυτό.

Σ' αυτό εδώ το μοντέλο -κρατήστε το κατά νου- είπα εξ αρχής ότι ο άξονας της Δημιουργίας είναι σημαντικότερος από τον άξονα της Πτώσης. Γιατί το κεφάλαιο περί Δημιουργίας μας φανερώνει και για ποιο σκοπό έγιναν αυτά. Ο σκοπός είπαμε είναι αυτός, ο τελικός σκοπός που θα επιτευχθεί, συν Θεώ, στα έσχατα, στο τέρμα, στη Βασιλεία του.

Άρα ο βασικός άξονας της Θεολογίας μας -προσέχετε- πρέπει να είναι ο άξονας (θα τον πω χοντρικά, μπορεί κανείς να τον πει και με άλλα λόγια) δημιουργία -αναδημιουργία. Το "αναδημιουργία" μπορεί να το πει και "ανακαίνιση" κανείς.

Αυτό κυρίως να κρατήσουμε κατά νου, ποιος είναι ο αρχικός σκοπός. Ότι ξεκινάει η πραγμάτωσή του με τον ερχομό του Υιού στη γη, με τον ερχομό του Χριστού, και αυτό ξεκινάει τότε στη Βηθλεέμ, συνεχίζει μέσα στην ιστορία και ευελπιστούμε ότι θα ολοκληρωθεί και θα γίνει έτσι στα έσχατα, στη Βασιλεία.

Μία παρένθεση. Χρησιμοποιώ την έκφραση "έσχατα" (το τέρμα δηλαδή της ιστορίας, έτσι;) και "Βασιλεία". Δεν ξέρω μήπως χρειάζεται εδώ μία διευκρίνιση. Στην ορθόδοξη διδασκαλία, Βασιλεία του Θεού δεν είναι το να νιώσω εγώ άνετα, να νιώσω λυτρωμένος, ούτε είναι όταν πεθάνω εγώ ατομικά, ο καθένας μας ατομικά, αν θα πάει σε καλή θέση ή σε κακή θέση η ψυχή του. Αυτά είναι ενδιάμεσα στάδια.

Τα "έσχατα", δηλαδή το τέρμα, όπως λέει η λέξη, τα τελευταία πράγματα και η Βασιλεία του Θεού είναι όταν ολόκληρο το σύμπαν, ολόκληρη η κτίση, ολόκληρη η ιστορία φτάσει στο τέρμα της. Όχι ατομικά η ψυχή του καθενός, τι γίνεται μετά τον θάνα-

το. Τι γίνεται μετά τον θάνατο είναι προσωρινό στάδιο. (SUPER SOS). " Προσδοκώ αν-
νάσταση νεκρών ..." (όχι αιωνιότητα της ψυχής μου χωρίς το σώμα, ανάσταση νεκρών
προσδοκώ) "... και ζωήν του μέλλοντος αιώνας."

Ο μέλλον αιών, η αιωνιότητα θα ξεκινήσει από τη Δευτέρα Παρουσία και μετά.
Θα ξεκινήσει από τα έσχατα και μετά. Όχι απ' τον ατομικό μας θάνατο. Όταν μιλώ για
Βασιλεία δηλαδή, μιλώ για το τέρμα των τερμάτων. Και αφορά όλη την κτίση, αφορά ό-
λα τα δημιουργήματα του Θεού, αφορά ό,τι έκανε ο Θεός στην αρχή. Δεν ξέρω πώς θα
κριθεί ο καθένας κλπ., αλλά αυτό είναι το όραμα, αυτή είναι η πρόσκληση. Όχι απλώς
η τακτοποίηση ατομικά της ψυχής χωρίς το σώμα.

Λοιπόν. Οπότε μπορούμε να δούμε μία αλήθεια της Εκκλησίας πάνω σ' αυτόν
τον άξονα. (Βλέπετε, ακόμα δεν έχω μιλήσει για Πτώση). Η αλήθεια που θέλει να μας
δώσει η Εκκλησία είναι ότι έχουμε να κάνουμε με δύο διαφορετικές υπάρξεις, Θεός
και άνθρωπος.

Όπως για παράδειγμα είναι το κινητό τηλέφωνό μας αφενός και η ΔΕΗ αφετέ-
ρου, η πρίζα ας πούμε, η ηλεκτρική γεννήτρια. Το κινητό έχει μέσα του ένα ηλεκτρικό
φορτίο, το οποίο όμως αργά ή γρήγορα θα πέσει, θα πέσει, θα πέσει, θα εξαντληθεί.
Και το κινητό μόνο του δεν μπορεί να γεννάει αδιάκοπα ηλεκτρικό φορτίο μέσα. Θα γί-
νει ένα νεκρό κινητό τηλέφωνο.

Για να μπορέσει να ζήσει, για να μπορέσει πραγματικά να είναι γεμάτο από ηλε-
κτρική ενέργεια χωρίς να του εξαντλείται, θα πρέπει να ενωθεί, θα πρέπει να συνα-
ντηθεί με μια ύπαρξη αλλιώςτική απ' αυτό. Όχι μ' ένα άλλο κινητό. Μ' ένα άλλο κινητό
απλώς θα πάρει μια παράταση ακόμα. Και αυτό θα σβήσει. Και με άλλο, μια παράταση
και μετά θα σβήσει. Με γεννήτρια πρέπει να συνδεθεί. Η οποία είναι διαφορετική από
το κινητό, επειδή η ίδια παράγει ζωή αδιάκοπα, ενώ το κινητό έχει ζωή αλλά δεν πα-
ράγει ζωή, δεν μπορεί να την ανανεώσει όταν του τελειώνει. Όπως γίνεται με τους
ανθρώπους, που γεννάνε, πεθαίνουν και τέρμα.

Στην περίπτωση αυτή λοιπόν, αν τα πράγματα ήταν ρόδινα, θα μπορούσαμε να
πούμε ότι από τη στιγμή που ο Θεός έφτιαξε το σύμπαν με κουμανταδόρο, με οδηγό,
με πηδαλιούχο τον άνθρωπο, απ' τη στιγμή λοιπόν την πρώτη όλα πήγαν καλά και ο
ένας πλησίασε τον άλλο, συναντήθηκαν, έφτασε η Βασιλεία, τέλειωσε. Θα μπορούσε
να' ταν κι έτσι; Θα μπορούσε. Αλλά με υποθέσεις δεν έχει νόημα να προχωρήσουμε.

Θα μπορούσε μήπως να γίνει κάτι άλλο; Αντί αυτό να πάει έτσι, να κάνει μία στραβή και να πάει προς τα δω; Θα μπορούσε. Αυτή είναι η Πτώση.

Προσέχετε, η Πτώση είναι μια στραβοτιμονιά πάνω στο βασικό σχέδιο, το οποίο είναι αυτό που είπαμε μέχρι τώρα. Η Πτώση δεν ανήκει στα βασικά. Ανήκει σε ένα ατύχημα, σε ένα είδος ατυχήματος ας πούμε, σ' ένα είδος αναποδιάς ας πούμε, που δεν αλλάζει τον αρχικό σκοπό.

Και γι' αυτό - προσέχετε - αν πούμε ότι στην αρχή ξεκινούσε αυτό εδώ (αρχή - αρχή, έτσι;) να ενωθεί με την Αγία Τριάδα, όπως είπαμε, με τον Υιό συγκεκριμένα... Είναι διάφορα ερωτηματικά τώρα, να μην σας μπλέξω, είναι διάφορα υποθετικά ερωτήματα. Αφήστε προς το παρόν. Μέχρι εδώ είναι κατανοητό;

Κοιτάχτε τι θέλω να πω. Αν πούμε ότι ξεκινάει το κτιστό, το σύμπαν, ξεκίνησε να πηγαίνει, το καταλαβαίνουμε ότι η θέση στην οποία βρισκόταν είχε ένα θετικό, ότι σωστά κατευθυνόταν στον στόχο του. Όπως δύο ανθρώπους που αγαπιούνται και ο ένας δίνει ραντεβού με τον άλλο. Πάνε καλά, αυτό είναι το θετικό. Αλλά υπάρχει και μία βασική έλλειψη. Δηλαδή εδώ η κατάσταση αυτή δεν ήταν ιδεώδης, δεν ήταν η τελική, έπρεπε να φτάσει στην τελική. Δηλαδή του έλειπε ακόμα, ήταν ένα κινητό που σωστά πορευόταν προς την πρίζα, αλλά δεν είχε καλωδιωθεί ακόμα, έπρεπε να το πετύχει αυτό. Κι εκεί έγινε η στραβοτιμονιά της Πτώσης.

Γι' αυτό -προσέχετε- συχνά λέμε ότι σκοπός της Εκκλησίας είναι να μας επιστρέψει στην προπρωτική κατάσταση, στην κατάσταση πριν από την Πτώση. Ή σ' εκείνον τον παράδεισο του Αδάμ και της Εύας. Δεν το λέμε συχνά; Δεν είναι θεολογικά σωστό. Δεν έχει σκοπό να μας επιστρέψει σ' εκείνη την ατέλεια, αλλά να μας προχωρήσει σε αυτή την τελειότητα. Ο στόχος παραμένει αυτός.

Δηλαδή αυτό στο οποίο μοιάζουμε με την προπρωτική είναι ότι διορθώνουμε την πορεία, αποκτούμε την πορεία προς τη συνάντηση, προς αυτόν που πρέπει να συναντήσουμε, όπως ήταν στην αρχή, αλλά όχι πως φτάσαμε στο τέρμα. Και το τέρμα είναι αυτό που θα γίνει στο μέλλον, όχι η επιστροφή στο παρελθόν.

Σχετικά με τη διήγηση της Δημιουργίας και της Πτώσης τώρα. Μπαίνουμε σ' ένα δύσκολο δρόμο και θέλω να είμαστε σαφείς για να μην παρεξηγηθούμε. Έχουμε στη διάθεσή μας τη διήγηση της Παλαιάς Διαθήκης, της Γενέσεως, του πρώτου Βιβλίου

της Παλαιάς Διαθήκης, η γνωστή, έτσι; Πώς μπορούμε να την κατανοήσουμε και να την εξηγήσουμε; Έχει δυσκολίες.

Πρώτο δεδομένο, με τη θερμή παράκληση να ληφθεί πάρα πολύ σοβαρά υπόψιν. Υπάρχει μια διαφορά έκφρασης, μια διαφορά γλώσσας, τρόπου μάλλον έκφρασης μεταξύ για παράδειγμα των δικών μας προγόνων, των Ελλήνων (των φυλετικών προγόνων) και των άλλων λαών της Μέσης Ανατολής (Εβραίων, Αράβων, Αιθιοπών), των σημιτικών δηλαδή. Ποια είναι αυτή η διαφορά στον τρόπο έκφρασης;

Ο Έλληνας εκφράζεται πάρα πολύ εύκολα και άνετα με αφηρημένες εκφράσεις. Μπορεί να γράψει δηλαδή ένα δοκίμιο, ένα κείμενο ολόκληρο περί φιλίας. "Η φιλία είναι" το έτσι κλπ., η κατάσταση και να 'χει συνέχεια - συνέχεια συνέχεια αφηρημένες έννοιες. Τον εκφράζει αυτό το πράγμα.

Ο Εβραίος δεν έγραφε έτσι, δεν γράφουν έτσι αυτοί οι λαοί. Αλλά όταν θέλει να σου μιλήσει για τη φιλία ή για οτιδήποτε άλλο, θα σου πει μια ιστορία, μια αφήγηση. Αν θέλει να μιλήσει για τη φιλία για παράδειγμα, θα πει ότι ήταν δύο φίλοι αγαπημένοι και ο ένας κλείστηκε μέσα σ' ένα σπίτι που έπαιρνε φωτιά και ο άλλος ρίσκαρε τη δική του ζωή για να σώσει τον φίλο του. "Να, σου λέει, αυτό είναι η φιλία".

(Αλλαγή ταινίας)

Ερώτημα από τον κ. Παπαθανασίου: Στη διήγηση αυτή που θα πει αυτός ο άνθρωπος, θα ενδιαφερθούμε αν όντως αυτοί οι δύο φίλοι υπήρχαν, πώς τους λέγανε, τι ύψος είχαν κλπ. Δεν ενδιαφέρεται ούτε ο ίδιος. Δεν τον νοιάζει πόσο ιστορική είναι η αφήγηση που λέει, πόσο πραγματικά υπήρξαν αυτά τα δυο πρόσωπα. Τη φτιάχνει εκείνη τη στιγμή. Είναι ψέμα; Δεν είναι ψέμα. Ακόμα κι αν δεν είναι ιστορικό γεγονός αυτό που λέει, μιλάει με μια διαφορετική γλώσσα, αφηγηματική, για μια αλήθεια, για τη φιλία.

Θυμηθείτε εδώ τον τρόπο με τον οποίο μιλούσε ο Χριστός. Το ότι ο Χριστός μιλούσε με παραβολές δεν είναι τυχαίο. Μιλούσε με τον τρόπο με τον οποίο εκφραζόταν εκείνος ο λαός. Και θυμηθείτε ότι πάντα ο Θεός μιλάει τη γλώσσα του απέναντί του. Και αυτό μας καλεί να κάνουμε στην Κατήχηση.

Αν ο Υιός δηλαδή μιλούσε με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα, πριν τη σάρκωσή του, στην Αγία Τριάδα -επιτρέψτε μου την έκφραση- αγιοτριαδικίστικα, μεταξύ τους, μια μυστήρια γλώσσα που δεν μπορούμε να τη φανταστούμε, όταν ήρθε στη γη δεν μίλησε αγιοτριαδικίστικα, μίλησε τη γλώσσα του απέναντί τους, μίλησε εβραϊκά. Αυτό

είναι χρέος μας. Και η Παλαιά Διαθήκη λοιπόν έπρεπε να γραφεί στη γλώσσα του απέναντι.

Όταν ο Χριστός για παράδειγμα ήθελε να πει ότι οφείλουμε αγάπη προς όλους, ακόμα κι αν μας φαίνονται ότι είναι εχθροί μας, ακόμα κι αν είναι αλλοεθνείς, πώς το δίδαξε αυτό το πράγμα; Θυμόσαστε; Παραβολή του καλού Σαμαρείτη. Ασχολήθηκε ποτέ η Εκκλησία πώς τον έλεγαν τον Σαμαρείτη, πού έμενε, τι νούμερο παπούτσι φορούσε; Ασχολήθηκε κανείς ποιο ήταν το όνομα του ξενοδόχου; Δεν την απασχόλησε ποτέ. Ούτε πέρασε απ' το νου της ότι ακόμα κι αν ήταν φτιαχτή η ιστορία, για να μπορέσει να εκφραστεί ο Χριστός, ότι ξέρω γω είναι ψέμα αυτό που κουβαλάει μέσα. Κουβαλάει μια αλήθεια.

Εδώ θα μπορούσα ν' αναφέρω πάρα πολλά, το τρέχουμε.

Τι θέλω να πω μ' αυτό; Υπάρχει ένα μεγάλο ερώτημα: Στη διήγηση της Παλαιάς Διαθήκης περί Δημιουργίας, τι είναι κυριολεξία και τι είναι συμβολικό; Δηλαδή τι είναι αληθινό ιστορικό γεγονός και τι είναι αφήγηση φτιαγμένη από τον συγγραφέα ώστε να δώσει αλήθειες μεν, αλλά δεν νοιαζόταν ακριβώς για την ιστορικότητα και το ακριβώς των γεγονότων. Όπως δηλαδή στην περίπτωση του καλού Σαμαρείτη. Υπάρχει αυτό το ερώτημα. Αν το δούμε με τον τρόπο που είπαμε, δεν πρόκειται να μπλοκάρουμε με τίποτα, δεν πρόκειται να βρούμε καμία δυσκολία.

Οι αλήθειες που θέλει να δώσει αυτή η διήγηση, ακόμα και αν δεν είναι ιστορικά κυριολεκτική ολόκληρη, ότι έγιναν έτσι όπως τα λέει, ακόμα κι αν είναι δηλαδή η διήγηση σε στυλ παραβολής, οι αλήθειες που θέλει να δώσει είναι δύο:

Πρώτον, ότι το σύμπαν είναι δημιούργημα. Δεν υπάρχει εύκολα αυτό, δεν το βρίσκουμε σε άλλες κοσμογονίες άλλων θρησκειών. Και αφού είναι δημιούργημα, δεν μπορεί να σταθεί από μόνο του, την έχει ανάγκη τη συνάντηση με τον δημιουργό του. Χωρίς τη συνάντηση με τον δημιουργό, ζει στη χώρα του θανάτου, ζει έναν παρατεταμένο θάνατο, μία διάλυση. Αυτό είναι το πρώτο. Ότι ο Θεός δηλαδή χρειάζεται στο δημιούργημα υπαρξιακά. Χωρίς τη συνάντηση με τον Θεό, αυτό το κτιστό, επειδή ακριβώς είναι κτιστό και δεν έχει από μόνο του τη δύναμη να φτιάχεται, αποσυντίθεται.

Και η δεύτερη αλήθεια που μας δίνει είναι ότι το ανθρώπινο ον είναι προικισμένο με μια ξεχωριστή δυνατότητα. Ποια δυνατότητα; Να μπορεί να κάνει

σχέση προσωπική με τον Θεό. Σχέση προσωπική σημαίνει σχέση στην οποία λέω ναι ηθελημένα. Σχέση όχι προσωπική είναι τούτη: Κοιτάχτε. Αυτό εδώ είναι ένα αντικείμενο, δεν έχει βούληση, δεν το ρωτάω, το βάζω εδώ και θα μείνει εδώ μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία, αν δεν το πειράξει κανείς. Η σχέση του ποτηριού με το τραπέζι είναι μια σχέση αντικειμένων, όχι προσώπων.

Η σχέση μεταξύ προσώπων μπορεί να περάσει χίλιες δυο τρικυμίες, αλλά είναι σχέση που απαιτεί την ελευθερία, το ναι ή το όχι του αλλουνού. Ο άνθρωπος λοιπόν είναι προικισμένος, επειδή μοιάζει με τον Θεό του, με αυτήν τη δυνατότητα να φτιάξει προσωπική σχέση με τον Θεό του.

Ένα παράδειγμα. Προσέχετε, για να μην μπλοκαριστούμε από ερωτήματα που γεννά η επιστήμη, γι' αυτό το λέω. Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα (σας το λέω προκαταβολικά, όσο προλάβουμε ακόμα), αυτοί οι δύο θεολογικοί άξονες δεν κινδυνεύουν από καμία επιστημονική ανακάλυψη. Θ' αναφερθώ επί τροχάδην στην κλασική αντίληψη της Πτώσης και της Δημιουργίας του ανθρώπου για να δείξω αυτό που λέω.

Κοιτάχτε. Ακόμα κι αν πάρουμε τη διήγηση όπως τη λέει η Γένεση, η Παλαιά Διαθήκη, της δημιουργίας του πρώτου ζευγαριού, της εξόδου από τον Παράδεισο κλπ., έτσι; Ακόμη κι αν πούμε ότι έτσι έγιναν τα πράγματα, για να βγάλουμε θεολογικούς άξονες.

Αυτό που ρωτάει ο κόσμος συχνά είναι: Εμείς, απ' ό,τι ακούμε από κηρύγματα, από θεολόγους κλπ., ζούμε μέσα σε μία κατάσταση φθοράς, πόνου, θανάτου, επειδή υπάρχει το προπατορικό αμάρτημα. Ένας νοήμων άνθρωπος θα έρθει και θα μας ρωτήσει: Εντάξει, οφείλεται στο προπατορικό αμάρτημα. Και τι φταίω εγώ γι' αυτό που έκανε ο Αδάμ; Εμφανίζεται συχνά αυτή η ερώτηση, διότι συχνά λέμε ότι πληρώνουμε αμαρτίες του Αδάμ. Γιατί να τιμωρούμαι εγώ για το παράπτωμα του Αδάμ; Εμφανίζεται συχνά αυτή η ερώτηση, διότι συχνά λέμε ότι πληρώνουμε αμαρτίες του Αδάμ. Ένα παραδειγματάκι στα γρήγορα. Ή τι φταίνει τα βρέφη που πεθαίνουν μωρά σ' αυτόν τον κόσμο της αδικίας; Αφού δεν έχουν κάνει αμαρτίες, τι πληρώνουν; Πάντα υπάρχει από πίσω ένας εφιάλτης, η τιμωρία, ποιος τιμωρείται και γιατί.

Είναι αλήθεια ότι είχε διαμορφωθεί μια θεολογία της τιμωρίας. Η θεολογία αυτή αναπτύχθηκε επί δυτικού εδάφους, στη δυτική χριστιανοσύνη. Ότι ο Θεός είχε

βάλει κάποιους νόμους, ο άνθρωπος παραβίασε τους νόμους, ο άνθρωπος συνεπώς υπέστη ποινή εκ μέρους του Θεού για τον νόμο που παραβίασε και επειδή κατά κάποιον τρόπο μέσα στον Αδάμ βρισκόταν όλο το υπόλοιπο ανθρώπινο γένος, όλο το ανθρώπινο γένος τιμωρείται.

Δηλαδή στη δυτική θεολογία όντως αναπτύχθηκε -είναι μία απ' τις θεολογίες τις, δεν είναι η μόνη, αλλά είναι ένας από τους βασικούς άξονες της- η έννοια του κληρονομικού φταιξίματος. Αναπτύχθηκε στη Δύση, και κυρίως γύρω στον 10^ο αιώνα. Κληρονομική ενοχή.

Η ορθόδοξη θεολογία δεν το έχει δεχτεί αυτό. Και έχουν γραφτεί και σπουδαία πράγματα πάνω σε τούτο. Η ορθόδοξη θεολογία μιλάει για κάτι άλλο.

Ένα παραδειγματάκι πάλι στα γρήγορα, συγχωρέστε με. Αν βρίσκομαι μέσα σ' ένα δωμάτιο το οποίο έχει (ας το πούμε) ένα καλοριφέρ και θερμαίνεται. Αν μείνω, κοντά στο καλοριφέρ, δεν πρόκειται να κρυολογήσω. Γιατί: γιατί αντλώ από τη ζωή του. Το καλοριφέρ εκπέμπει τη δική του ζωή, τη ζεστασιά, κι εγώ έχω σχέση με το καλοριφέρ, είμαι κοινωνός της ζωής του. Δεν κρυολογώ. Αν ανοίξω από δική μου απόφαση την πόρτα και βγω, τι θα μου συμβεί; Θα κρυολογήσω.

Πρώτο συμπέρασμα: Το κρυολόγημα που θα αρπάξω δεν είναι τιμωρία την οποία μου στέλνει τάχα το καλοριφέρ. Είναι η συνέπεια αυτής της απόφασης που παίρνω να πάψω να έχω σχέση με αυτήν την αλλιώτικη ύπαρξη που λέγεται καλοριφέρ και που έχει αυτό που εγώ δεν έχω, τη δυνατότητα να δίνει θερμότητα.

Δεύτερο. Ας πούμε, υποθετικά, ότι γεννώ παιδιά και το κρύωμα, ή μάλλον τη φυματίωση που αρπάζω, την κολλάνε και τα παιδιά μου. Συμβαίνει; Συμβαίνει. Φταίνε τα παιδιά; Η ορθόδοξη θεολογία λέει κατηγορηματικά: Όχι. Όπως δεν φταίει ένα παιδί στην κυριολεξία που γεννιέται με στίγμα ας πούμε. Προσέχετε. Στην ορθόδοξη θεολογία δηλαδή έχουμε κάτι κληρονομικό, αφού το ανθρώπινο γένος συνεχίζεται βιολογικά, με βιολογικό τρόπο, έχουμε κάτι κληρονομικό, όχι όμως ενοχή, όχι όμως φταιξίμο. Έχουμε κληρονομική ασθένεια.

Βλέπετε ότι η ορολογία στην οποία αναπαύεται η ορθόδοξη θεολογία είναι η ιατρική ορολογία, "ασθένεια", "θεραπεία". Όχι όμως η δικαστική, η δικανική, "νόμος", "παράβαση", "τιμωρία", "θεός δικαστής".

Και μπαίνει το εξής μεγάλο ερώτημα: Ωραία, συνέβησαν έτσι τα πράγματα ας πούμε, αν τα πάρουμε έτσι με την κλασική αφήγηση της Γενέσεως κλπ., και γεννιόμαστε τώρα με κληρονομική φθορά μεν, εντάξει, δεν φταίμε για το αμάρτημα του Αδάμ, ξεκάθαρα. Όμως και πάλι άδικο δεν είναι; Γιατί ο Μεγαλοδύναμος ξέρω γω;

Εδώ προσέχετε, είναι ένα λεπτό σημείο. Εμείς, οι άνθρωποι που θέλουμε να είμαστε άνθρωποι της Εκκλησίας, θέλουμε να τα δικαιολογούμε όλα τα στραβά. Ότι έτσι είναι, έτσι πρέπει να 'ναι, για να 'ναι έτσι, έτσι πρέπει να 'ναι. Όχι. Το ότι τα πράγματα είναι έτσι δεν σημαίνει ότι είναι όλα μέσα στη θέληση του Θεού. Αλλιώς δεν θα υπήρχε αμαρτία. Αμαρτία σημαίνει κάτι ενάντια στη βούληση του Θεού.

Έχει ο άνθρωπος και ο διάβολος τη δυνατότητα να έχουν βούληση και πράξεις κόντρα στη βούληση του Θεού. Δεν είναι όλα κατευθυνόμενα από τον Θεό. Αλλιώς ο διάβολος θα ήταν ο καλύτερος συνεργάτης του και η αμαρτία θα ήταν θέλημα Θεού. Φτάνουμε δηλαδή σε βλασφημία μέσα από την τάχα ευσεβή στάση ότι όλα είναι εκ Θεού. Δεν είναι όλα εκ Θεού, κατηγορηματικά, είναι πολλά που ξανασταυρώνουν τον Χριστό.

Λοιπόν, εδώ θα το πω πολύ - πολύ χοντρικά. Ένα σχηματάκι στα γρήγορα. Άρα από τον Αδάμ ξεκίνησε μια διαδοχή ανθρώπων, γενιές δηλαδή, έτσι; Κάθε κύκλος είναι μια γενιά (σχηματικά και άγαρμπα) και φτάνει μέχρι σήμερα. Μεταδίδεται η φθορά κατ'αυτόν τον τρόπο. Όχι το φταίξιμο, το λέω τρίτη φορά. Μεταδίδεται η φθορά. Κι εδώ πέρα έχουμε ένα βρέφος για παράδειγμα, το οποίο όντως πεθαίνει από καρκίνο στον ενάμιση χρόνο του απάνω. Και λέμε: Τι άδικο! Γιατί άραγε;

Δεν έχω καμιά διάθεση να το υπερασπιστώ. Ως χριστιανός νιώθω ότι αυτό είναι το πράγμα το οποίο οφείλω να πολεμήσω, όχι το πράγμα το οποίο οφείλω να δικαιολογήσω. Αυτή δηλαδή η μετάδοση του "κακού" ("κακό" εντός εισαγωγικών, όλη αυτή η φθορά, θάνατος κλπ.) είναι το αποτέλεσμα της απομάκρυνσης απ' τον Θεό. Δεν θα κάτσω εγώ να το εμφανίσω κιόλας ότι έτσι το θέλει ο Θεός. Αυτό είναι έτσι, που δεν θέλει ο Θεός. Γι' αυτό και έγινε ό,τι έγινε τέλος πάντων για να πάψει να είναι έτσι και να ξαναδιορθωθεί.

Και επειδή το κακό είναι κακό, μεταδίδεται πώς; Αναγκαστικά. Η αναγκαστικότητα είναι το χαρακτηριστικό αυτού του τρόπου μετάδοσης. Δηλαδή προσέχετε, γιατί δημιουργούμε μια άποψη "el gréco" (θυμόσαστε τα κουκλάκια;) μια

πολύ χαϊδευτική άποψη για το κακό. Ότι το κακό υπάρχει στη ζωή μας, αλλά θα υπάρχει λόγος που πέθανε μικρό το παιδάκι.

Τι λόγος; Το κακό είναι κακό επειδή έρχεται επί δικαίων και αδίκων, επειδή δεν ρωτάει κανέναν, επειδή σνομπάρει την ελευθερία μας, δεν το νοιάζει αν συμφωνούμε μαζί του ή δεν συμφωνούμε, σκοπός του είναι να καπελώσει και να καταστρέψει. Γι' αυτό υπάρχει το άδικο, το παράλογο κλπ. Αυτή είναι η κατάσταση - το λέω πολύ χοντρικά - δίχως Θεό και γι' αυτό είναι αδικαιολόγητη, είναι παράλογη, είναι τρελή, είναι άδικη, πρέπει κάποτε να τελειώνει.

Αν δεχτούμε ότι ο Χριστός είναι ο νέος γενάρχης, όπως τον ονομάζει η Αγία Γραφή, αυτός που ξεκινάει μια νέα γενιά του ανθρωπίνου γένους, και απ' αυτόν μπορεί να συνεχιστεί η ανθρωπότητα, έχουμε μια μεγάλη διαφορά: Όταν ρίχνει βάρος στην Ανάσταση του Χριστού η ορθόδοξη θεολογία, το κάνει για να δείξει ότι σκοπός είναι το κινητό επιτέλους να καλωδιωθεί με την πρίζα που λέγαμε. Αυτό το πράγμα στη θεολογία της Ανάστασης είναι το ότι όταν πετάγεται ο Χριστός απ' τον τάφο, ουσιαστικά έχουμε για πρώτη φορά μια ανθρώπινη ύπαρξη, το κορμί το ανθρώπινο, διορθωμένο, χωρίς φθορά, χωρίς θάνατο.

Είναι σαν να πούμε (παράδειγμα πάλι κι αυτό) ότι ενώ το ανθρώπινο γένος ολόκληρο είχε μία φοβερή αρρώστια, μία φυματίωση, ένα AIDS δεν ξέρω τι, και μαστιζόταν όλο κληρονομικά, όταν ο Χριστός αναστήθηκε, όταν για πρώτη φορά δηλαδή στην ιστορία, για πρώτη φορά ένα σώμα υπήρξε χωρίς καμία απ' αυτές τις αρρώστιες, χωρίς την υποταγή στον θάνατο, με την Ανάσταση, είναι σαν να εφευρέθηκε επιτέλους το φάρμακο γι' αυτήν την αρρώστεια.

Το φάρμακο εφευρέθηκε, όμως το ανθρώπινο γένος δεν χαπακώθηκε αυτομάτως. Εδώ δηλαδή, στην περίπτωση της σχέσης με το Χριστό, δεν υπάρχει αναγκαστικότητα. Μόλις ο Χριστός αναστήθηκε άφθαρτος, δεν γίναμε όλοι άφθαρτοι. Ενώ στο κακό, μόλις ξεκίνησε η φθορά γίναμε όλοι φθαρτοί.

Γιατί το κακό, επαναλαμβάνω, δρα αναγκαστικά. Ενώ ο Χριστός δεν δρα αναγκαστικά, δρα με την ελευθερία. Και έτσι συνδέονται μαζί του όσοι θελήσουν να ενωθούν μαζί του, όσοι θελήσουν να σχετιστούν. Η ζωή δηλαδή μέσα στην Εκκλησία, με λίγα λόγια, και πολλά - πολλά - πολλά, τα σχετικά. Τρόπος ζωής, μυστήρια, όλα, τα πάντα.

Και ξεκινά ένα είδος Θεραπείας, η οποία δεν ξέρουμε πόσο θα κρατήσει, δεν ξέρω πόσο συνεπής θα είμαι εγώ στη λήψη της και στην παρακολούθησή της κλπ., ωστόσο η τελική Θεραπεία του σύμπαντος, όχι μόνο του εαυτούλη μου, θα είναι στα έσχατα. Τότε η φθορά θα καταργηθεί οριστικά.

Να πούμε και δυο λόγια. Κινδυνεύουμε από τη Θεωρία της εξέλιξης του Δαρβίνου; Στη Δημιουργία ανήκει και αυτό. Πειράζει αν πρόγονός μου ήταν μαϊμού; Ως προς το αυτεξούσιο; Εάν πειράζει ως προς το αυτεξούσιο, τι ήμουν, σημαίνει ότι αυτό που με σώζει είναι κάποιο συστατικό μου. Που αν το χάσω, τότε δεν θα μπορώ να σωθώ. Αν όμως με σώζει ένα συστατικό μου, τότε τι μου χρειάζεται ο Χριστός;

Θυμηθείτε ότι στη διήγηση της Παλαιάς Διαθήκης, ακόμα κι αν δεν είναι κατά γράμμα, θυμηθείτε ότι και ο Χρυσόστομος και άλλοι Πατέρες ήδη το είχαν πει από τον 4ο αιώνα αυτό που τολμάω εγώ τώρα να πω. Λέει: "Πήρε λάσπη (πηλό) και έφτιαξε ένα ον". Έτσι δεν λέει η διήγηση, το θυμόσαστε; Και λέει ο Χρυσόστομος: Μην το παίρνετε κατά λέξη, έχει χέρια ο Θεός που είναι Πνεύμα; Δεν έχει χέρια. Δεν εννοεί κυριολεκτικά ότι πήρε και έπλασε. Αυτό κρατήστε το κατά νου.

Αλλά εν πάση περιπτώσει, πάμε να δούμε το Θεολογικό νόημα. Έφτιαξε λοιπόν κάτι πήλινο. Σταμάτησε εκεί; Τι ακολούθησε; Το φύσημα. Ερώτηση: Μισό λεπτό πριν φυσήξει, τι ήταν αυτό που είχε μπροστά του; Το οτιδήποτε. Άνθρωπος πάντως με τη σημερινή μορφή είναι από το φύσημα και μετά. Ας ήταν ό,τι ήθελε απ' το φύσημα και πριν.

Από τι είναι φτιαγμένο το ον αυτό πριν το φύσημα; Από το προϋπάρχον υλικό. Έτσι δεν λέει; Δεν πήρε "χουν εκ της γης"; Δεν έφερε άλλο υλικό απ' το υπερπέραν. Ούτε - προσοχή - έκοψε κομμάτι της ουσίας του ο Θεός.

Άρα η αλήθεια του ανθρώπου δεν βρίσκεται στα συστατικά του. Ό,τι κι αν ήταν το χωματίνο αυτό, είτε ήταν άργιλος, είτε ήταν ό,τι μπορεί να βάλει ο νους μας. Δηλαδή κοπριά μπορεί να ήταν - και δεν μας χαλάει - οτιδήποτε άλλο να 'ταν, ομοίως δεν πρέπει να μας ενοχλήσει. Γιατί η αλήθεια του ανθρώπου βρίσκεται στο ότι ο Θεός τον κάνει έτσι που να μπορεί να δεχτεί μία πρόσκληση. Η μοναδικότητα του ανθρώπου έγκειται σε αυτό που θα γίνει, όχι σ' αυτό που ήταν.

Θα έλεγα και κάτι (τώρα θα είναι πυροτέχνημα αυτό): Άνθρωπος δεν είναι το άθροισμα ψυχής και σώματος. Ο πλήρης ορισμός ορθοδόξως θα ήταν καλύτερα:

άνθρωπος είναι αυτό που θα γίνει στη Βασιλεία. Όσο δεν είμαστε εκείνο, είμαστε λειψοί. Αν δεν είμαστε λειψοί, δεν έχουμε ανάγκη τη Βασιλεία. Αν είμαστε πλήρεις άνθρωποι χωρίς το Χριστό, δεν τον έχουμε ανάγκη. Αν τον έχουμε ανάγκη, σημαίνει ότι έχουμε μια ελλειμματικότητα. Αν έχουμε ελλειμματικότητα, σημαίνει ότι τα συστατικά μας δεν φτάνουν, δεν πάει να' ναι από χρυσάφι.

Φέρνω ένα παράδειγμα. Αν έχουμε έναν πίνακα που είναι ζωγραφισμένο ένα δέντρο, υπάρχει μπογιά, μουσαμάς, πινέζες, τελάρο, πράσινη μπογιά, καφέ μπογιά, κίτρινη μπογιά. Το ότι αυτό που δείχνει δείχνει δέντρο, ξέρετε πού οφείλεται; Στο ότι είναι κατ' εικόνα του δέντρου του αληθινού που είναι απέναντι.

Αν τυχόν ο πίνακας αρνηθεί τη σχέση του με το αρχέτυπό του και το καφέ χρώμα, το πράσινο, ανακατευτούν, χωρίς ν' αφαιρέσουμε τίποτα, κανένα συστατικό, ούτε πινέζες, ούτε τελάρο, ούτε μουσαμά, ούτε μια χούφτα καφέ, ούτε μια χούφτα πράσινο, δεν αφαιρούμε τίποτα, αν τα ανακατέψουμε όμως, δεν θα έχουμε πίνακα, ούτε θα δείχνει δέντρο.

Όπως και ένα ποδήλατο. Αν το ξεβιδώσουμε, όλα τα μέρη (όλα, βίδες, παξιμάδια, φρένα, τα πάντα, δεν πετάξουμε τίποτα απολύτως) και το βάλουμε σε μια σακούλα του σούπερ μάρκετ και το κουβαλάμε, άθροισμα συστατικών ποδηλάτου έχουμε, ποδήλατο όχι. Άρα δεν αρκούν τα συστατικά και δεν μας απασχολούν τα συστατικά. Μας νοιάζει η πρόσκληση που δεχτήκαμε να λειτουργήσουμε κατά συγκεκριμένο τρόπο και να φτάσουμε κάπου.

Και ένα τελευταίο -τα λέω πολύ γρήγορα, γιατί είναι χαοτικό το θέμα, πολύ μεγάλο- σχετικά με τον καρπό. Τι ήταν αυτός ο καρπός κλπ. Και πού είναι η αμαρτία με τον καρπό μέσα στον Παράδεισο.

Το πρόβλημα είναι το εξής. (Φέρνω πάλι το παράδειγμα του κινητού). Αν το κινητό έχει μυαλό, όντως θα πάει να ενωθεί με την πρίζα, για να αντλήσει αυτό που του λείπει. Αν το κινητό δεν έχει μυαλό, μπορεί να έρθει να ενωθεί με το ποτήρι. Και τότε θα παραμείνει στον θάνατο.

Το πρόβλημα είναι ότι ο άνθρωπος προσπάθησε να γίνει Θεός... (Ως προς αυτό είχε δίκιο το φίδι. Του είπε μισή αλήθεια μάλλον). "Ως θεοί έσεσθαι". Δεν είναι υπόσχεση του Θεού; του λέει του Αδάμ. Ναι, η υπόσχεση του Θεού ήταν αυτή. Αλλά πώς: με τη μόνη δυνατότητα κοινωνώντας στο μοναδικό Θεό. Αντλώντας από την

πρίζα που λέγεται Θεός. Όχι εξαπατώμενος και ενωνόμενος με ένα άλλο κτίσμα. Αντί με την πρίζα να ενωθείς ας πούμε με τούτο εδώ ή με την καρέκλα. Δεν θα αντλήσεις ρεύμα. Και γι' αυτό ο Αδάμ και η Εύα, σύμφωνα με την κλασσική διήγηση, περιήλθαν σε κατάσταση φθοράς. Δεν μπορείς απ' την καρέκλα να αντλήσεις ρεύμα. Σβήνεις, πεθαίνεις.

Παράκληση. Επειδή οι νεοέλληνες έχουμε μια πολύ κακή συνήθεια να μην διαβάζουμε υποσημειώσεις, διαβάστε υποσημειώσεις γιατί παραπέμπουν σε τρία - τέσσερα καλά βιβλία. Δεν είναι της αφεντιάς μου, είναι δασκάλων καλών. Κι εκείνα μπορούν να βοηθήσουν συγκεκριμένες πλευρές.

Ευχαριστίες πολλές.

Περί εσχάτων

... κατ' εικόνα Θεού. Τι σημαίνει το "κατά". Λέμε, ας πούμε, κατά την άποψή μου, σύμφωνα με την άποψή μου. Έτσι δε συμβαίνει; Άρα το "κατά" σημαίνει "σύμφωνα με". Δηλαδή εδώ ετοιμάζεται να μας φανερώσει η Παλαιά Διαθήκη ποιο ήταν αυτό που ο Θεός είχε σαν μοντέλο, σαν πατρόν, θα λέγαμε, σαν αρχέτυπο ή σαν το μοντέλο ενός γλύπτη, ας πούμε. Τι είχε ως πρωτότυπο, όταν έφτιαχνε τον άνθρωπο. Σύμφωνα με τι τον έφτιαξε τον άνθρωπο; Και μας δίνει την πληροφορία, ότι τον έφτιαξε, σύμφωνα με τούτο εδώ. Συνήθως όταν το διαβάζουμε, κατ' εικόνα Θεού, εμείς σκεφτόμαστε, ότι κατ' εικόνα είναι ένα πράγμα, μία έκφραση και Θεού δεύτερη, ενώ εδώ χωρίζεται η φράση. "Σύμφωνα με την εικόνα του Θεού." Η ίδια η Αγία Γραφή μας λέει τι είναι αυτή η εικόνα του Θεού, τι είναι τούτη η ύπαρξη εδώ. Αυτό εδώ το μυστήριο είναι. Αν αποκρυπτογραφήσουμε ποιος είναι αυτός, τότε θα ξέρουμε με μοντέλο ποιον, με πατρόν ποιον φτιαχτήκαμε.

Για να μην σας τα πολυλογήσω, επειδή τρέχει ο χρόνος, από διάφορα σημεία της Αγίας γραφής το βγάζουμε, ότι η εικόνα του Θεού είναι ο Υιός, το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας.

Ο Υιός, λέει ο Παύλος, είναι η εικόν του Θεού του αοράτου. Δηλαδή για να μπορέσει να μας δείξει, πάλι με μία ποιητική γλώσσα, τη σχέση που έχει το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, ο Υιός, με το πρώτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, τον Πατέρα, τον οποίο πολύ συχνά σκέτο ονομάζει Θεό, λέει ότι ο Υιός είναι εικόνα του Πατρός, σαν να βλέπει κάποιος τον εαυτό του σε καθρέφτη, κατά κάποιον τρόπο.

Κάνω μία παρένθεση. Ελπίζω να είναι κατανοητό, ότι όποτε μιλάμε για Θεό, όποτε μιλάμε για Αγία Τριάδα, εννοούμε Πατέρα, Υιό και Άγιο Πνεύμα, έτσι; Το επόμενο Σάββατο θα κάνουμε μία αναφορά στην Αγία Τριάδα, στην Τριαδολογία δηλαδή, αλλά αυτοί οι τρεις, είπαμε, είναι πάντα παρέα.

Οπότε όταν έχουμε την πληροφορία, ότι όταν φτιαχτήκαμε, δε φτιαχτήκαμε χύμα, αλλά φτιαχτήκαμε με το να έχει ο Θεός στο νου του κάποιο μοντέλο για εμάς, σαν να λέμε έβλεπε και έκανε, ήθελε να μας κάνει να είμαστε αντίστοιχοι με κάτι που ήδη υπήρχε, πληροφορούμαστε ότι αυτό το κάτι που είναι η βάση της δημιουργίας του ανθρώπου είναι ο Υιός.

Αυτό κοιτάχτε τι σημαίνει στη συνέχεια.

Θα κάνω ένα σχηματάκι, που αν τυχόν καλοχωνευτεί, μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατηχητικά και το λέω αυτό αν καλοχωνευτεί, γιατί όλα τα κατηχητικά σχήματα έχουν πρόβλημα, έτσι; Κανένα δεν μπορεί να εκφράσει επαρκώς αυτά τα τρομακτικά δύσκολα μυστήρια.

Ας πούμε πολύ χοντρικά, ότι θα παραστήσω την Αγία Τριάδα κατ' αυτόν τον τρόπο. Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα. Το σχήμα μπάζει. Κυρίως μπάζει, επειδή δείχνει τον Θεό σαν να είναι κάτι περιορισμένο, αλλά δεν μπορώ να ζωγραφίσω το άπειρο, το κάνω εντελώς συμβατικά. Αλλά τουλάχιστον με αυτούς τους κύκλους, που έχουν όλοι σχέση με όλους, προσπαθώ να δείξω τη συνύπαρξη, ότι έχει ο καθένας την ξεχωριστή προσωπικότητά του, ο Υιός είναι πάντα Υιός, ο Πατήρ πάντα Πατήρ και τα τοιαύτα, αλλά πάντα είναι σε κοινωνία.

Μας λέει, λοιπόν, ότι κάποτε ο Θεός υπήρχε έτσι σκέτος, χωρίς να υπάρχει και κόσμος και κάποια στιγμή, όπως λέγαμε προηγουμένως, όταν το θέλησε και επειδή το θέλησε, φέρνει στην ύπαρξη αυτό που ονομάσαμε κτιστό, αυτό δηλαδή το οποίο μέχρι τότε δεν υπήρχε καθόλου, σε καμία μορφή, ούτε σε αφηρημένη μορφή, ούτε σε ανακατωμένη μορφή. Δεν υπήρχε καθόλου. Δημιουργεί, λοιπόν, τον κόσμο. Όταν λέω τον κόσμο, εννοώ το σύμπαν ολόκληρο, έτσι; Το σύμπαν ολόκληρο, τον άνθρωπο μέσα, τα πάντα όλα, έτσι; Αυτά δηλαδή τα δύο ο Υιός και ο κόσμος βρίσκονται σε μία πολύ γερή αντιστοιχία.

Μας πληροφορεί, είδαμε προηγουμένως στην Παλαιά Διαθήκη, ότι αυτό εδώ φτιάχτηκε έτσι που να ταιριάζει ειδικά με τούτον εδώ. Φτιάχτηκε σαν να είναι το πουκάμισο με πατρόν αυτόν ή καλύτερα να το πω, σαν κάποιος ράφτης να του έπαιρνε τα μέτρα και με τα μέτρα της πλάτης του να έφτιαζε τούτο το πουκάμισο. Είναι πλασμένος σε αντιστοιχία.

Να το πω πιο διαφορετικά; Για να μπορέσει να δημιουργηθεί αυτό εδώ το πράγμα, όταν φτιάχνανε τούτο το μέρος, λάμβαναν μέρος τούτο το μέρος ή το αντίστροφο, ώστε να μπορέσουν αυτά, μολονότι φτιάχτηκαν σε διαφορετικό δωμάτιο του εργοστασίου, να αρμόσουν, να αποτελέσουν ένα σύνολο.

Αυτό εδώ που έχω ζωγραφίσει τώρα είναι η πρώτη στιγμή της δημιουργίας. Επιτρέψτε μου να το τρέξω.

Η πρώτη στιγμή της δημιουργίας. Αν μπορούσαμε να το μετακινήσουμε αυτό, μην το λαμβάνετε υπόψη, το ανεβάζω πάνω, αυτό εδώ είναι 25η Δεκεμβρίου. Αυτό είναι τι συνέβη στη Βηθλεέμ. Ο Θεός ενώνεται με ένα τμήμα της κτήσης, με την ανθρώπινη φύση που παίρνει ο Χριστός.

Παίζοντας με διάφορα ποσοστά, που είναι χαζό να το κάνουμε, πόσο μέσα, πόσο πάνω, πόσο κάτω κλπ. Αυτή είναι η κατάσταση τώρα στο 2004 που διανύουμε, τούτο εδώ το πράγμα, αυτό το κομμάτι, αυτό το γαλαζοκόκκινο είναι η Εκκλησία και απομένει ακόμα δρόμος. Δεν έχει έρθει το τέρμα, αλλά έχει γίνει η αρχή. Αν μπορούσα να το προχωρήσω και άλλο και να το ζωγράφιζα έτσι, να έχουν συμπέσει, αυτό είναι η Βασιλεία. Έχουμε φτάσει στα έσχατα.

Είναι αυτό το οποίο θα έπρεπε να είναι το πιο αυτονόητο πράγμα στη ζωή μας, διότι κάθε Κυριακή τουλάχιστον δηλώνουμε στη Θεία λειτουργία: "Προσδοκώ ανάσταση νεκρών και ζωή του μέλλοντος αιώνος". Ή ξεκινάει η Θεία λειτουργία με το "Ευλογημένη η Βασιλεία του Πατρός και του Υιού" κλπ.

Δηλαδή εδώ πέρα θα λέγαμε χοντρικά ότι ο άνθρωπος ή θέλετε να μιλήσουμε για την κτήση γενικά, έτσι; Για τον άνθρωπο είναι πιο άμεσο τέλος πάντων. Ο άνθρωπος φτιάχνεται κατ' εικόνα, σύμφωνα με την εικόνα και προσκαλείται ούτε λίγο ούτε πολύ να γίνει κορμί αυτού εδώ του προσώπου, του δευτέρου και άρα μέσα στην Αγία Τριάδα να καταλάβει τίνος θέση; Θέση αυτουνού παρέα με αυτόν. Άρα από εκεί που ήταν απλώς δημιουργημα, να γίνει Υιός και αυτός, να κατέχει θέσιν Υιού.

Η Εκκλησία πάρα πολύ σοφά λέει: Τούτος εδώ είναι φυσικός γιος αυτού εδώ και γι' αυτό τον ονομάζω Υιό, όπως ο άνθρωπος όταν γεννάει ανθρωπάκι, έχουν την ίδια ουσία και έτσι ο "Θεός" τούτος και ο "Θεός" τούτος, εντός εισαγωγικών οι εκφράσεις είναι της ίδιας ουσίας, είναι φυσικός Υιός. Αυτός εδώ που είναι άλλης ουσίας, όμως, που παρ' όλο που έχει άλλη ουσία, μπορεί να βρεθεί σε αυτήν τη θέση, δεν είναι φυσικό παιδί, αλλά είναι υιοθετημένο. Είναι η υιοθεσία που βρίσκουμε στα πατερικά κείμενα. Είναι μία τρομακτικά μεγάλη προοπτική για τον άνθρωπο, ούτε λίγο ούτε πολύ να μπορέσει να γίνει μέτοχος της Αγίας Τριάδας, να μπορέσει να κατέχει τη θέση του Υιού και άρα από κατ' εικόνα Θεού, να ζήσει πλέον ως εικόνα Θεού, όπως η εικόνα του Θεού είναι ο Υιός ανέκαθεν.

Γι' αυτόν τον λόγο, κατά τη γνώμη μου, είναι αυτό που σας είπα στην αρχή. Η συζήτηση περί δημιουργίας συνδέεται με τη συζήτηση περί εσχάτων. Τα έσχατα, να διευκρινίσουμε και κάτι ίσως που μπορεί να μας ξεφεύγει, αν και ορισμένοι το θεωρείτε αυτονόητο, τα έσχατα σημαίνει τα τελευταία γεγονότα. Έσχατος είναι ο τελευταίος, έτσι;

Το λέω, διότι παρότι σε ορισμένους μπορεί να φανεί αστειό, είναι πάμπολλες οι περιπτώσεις που σε κείμενα σπουδαστών μας ή και κατηχητών ακόμα, βλέπουμε τα

αίσχιστα να γράφονται έτσι από το αίσχος. Προφανώς είναι αυτό που κάνουμε εμείς, αλλά δεν είναι η διδασκαλία της Εκκλησίας, έτσι;

Τα έσχατα σημαίνει το τέρμα, σημαίνει τότε δηλαδή που θα ολοκληρωθεί η Βασιλεία του Θεού και Βασιλεία του Θεού είναι αυτό. Εκείνο που ξεκίνησε συμβατό με τον Υιό να βρεθεί στη θέση του Υιού, να γίνει ολόκληρο κορμί του Θεού και να ζήσει την Αγιοτριαδική ζωή.

Μία παρένθεση. Στο κείμενο το πολυσέλιδο που πήρατε, θα δείτε ότι οι Πατέρες δε διστάζουν να πουν, ότι και οι άγγελοι και οι δαίμονες, ακόμα και η ανθρώπινη ψυχή, αν θελήσουμε να μιλήσουμε γι' αυτήν, όλα έχουν ένα είδος υλικότητας και ένα είδος σωματικότητας και δεν πρέπει να μας ξαφνιάζει, έτσι; Αφού είναι δημιουργήματα, αφού δεν είναι άπειρος Θεός, αφού έχουν αρχή και τέλος, έτσι; Εδώ, λοιπόν, σε αυτήν τη μεγάλη οικογένεια του κτιστού, στο σύμπαν ολόκληρο, το οποίο, είπαμε, επιμένω σε αυτό, αποτελεί μία οικογένεια με πολλές διαφορετικές εκφάνσεις, διαφορετικά όντα, ας πούμε, έχει σώμα ο άγγελος; Ο άγγελος έχει σώμα και το λέω με σιγουριά, επειδή το λένε οι Πατέρες, γιατί είναι δημιούργημα, δεν είναι Θεός για να είναι άπειρος. Και τι διαφορά έχει το σώμα του ανθρώπου από το σώμα του αγγέλου; Θέμα πυκνότητας. Είναι κτιστό το ένα, είναι κτιστό το άλλο. Διαφορά πάγου με νερό, πολύ χονδρικά το λέω, συγχωρέστε με. Αν κανείς το ψάξει, μπορεί να είναι κάπως διαφορετικά. Αλλά η βασική σύλληψη είναι αυτή.

Μέσα, λοιπόν, σε αυτήν τη μεγάλη οικογένεια του κτιστού, ο άνθρωπος είναι εκείνο το ον που είναι συγκροτημένο ως προσωπικότητα, που έχει ένα χρέος, τι χρέος; Να δει τον κόσμο ολόκληρο σαν προέκταση του κορμιού του και όπως θέλει να προσφέρει στον Θεό ολόκληρη την ύπαρξή του, δηλαδή και το κορμί του, κατά παρόμοιο τρόπο να προσφέρει και ολόκληρο το σύμπαν. Στη διδασκαλία δηλαδή της Εκκλησίας, η τελική σωτηρία αφορά ολόκληρο το σύμπαν, όχι μόνο τον άνθρωπο. Πρωταγωνιστεί ο άνθρωπος, ο άνθρωπος είναι ο τιμονιέρης σε αυτό το σκάφος, πού θα πάει, πού δε θα πάει, γιατί έχουμε τη δυνατότητα να μην υπάρξει αυτή η ωραία προοπτική που λέμε, αλλά να έχει λοξοδρομήσει και να βρεθεί αλλού γι' αλλού.

Ο τιμονιέρης σε αυτήν την περίπτωση είναι ο άνθρωπος, αλλά η σωτηρία είναι του σύμπαντος και αν κοιτάξετε στα τελευταία κεφάλαια της Αποκάλυψης, εκεί το λέει πάλι με ποιητική γλώσσα: "Ίδού ποιῶ καινά πάντα", κάνω τα πάντα καινούργια και ο συγγραφέας της Αποκάλυψης βλέπει καινούργιους ουρανοίς και καινούργια γη. Δηλαδή όλο αυτό το δημιούργημα του Θεού, το οποίο σκλαβώθηκε στη φθορά και στο θάνατο, θα απελευθερωθεί για να γίνει ξανά του Θεού. Αλλά μιλάμε για ολόκληρο το

σύμπαν, όχι για κατάργησή του ούτε για παράδοσή του σε άλλες δυνάμεις. Είναι του Θεού και ο Θεός το διεκδικεί. Και σε αυτό, συγχωρέστε με, θα μας βοηθήσει, αν σκεφτούμε τι είδους είναι η ανάσταση για την οποία μας μιλάει η Εκκλησία. Για την τελική, την καθολική Ανάσταση.

Το πρώτο πράγμα με το οποίο έχουμε να παλέψουμε είναι ότι η Εκκλησία δε μιλάει -τώρα ίσως ενοχλήσει αυτό που θα πω, αλλά πρέπει να λεχθεί κατ' αυτόν τον τρόπο- η Εκκλησία δεμίλαγε για σωτηρία ψυχής. Τουλάχιστον λέγοντάς το, δεν εννοεί αυτό που λέμε σήμερα. Δηλαδή σωτηρία ενός θραύσματος του ανθρώπου, μιλάει για σωτηρία του ανθρώπου, συνολικά του ανθρώπου, διότι η λέξη ψυχή στην Παλαιά Διαθήκη σημαίνει ύπαρξη και γι' αυτό, όπως πολύ σωστά ελέχθη προηγουμένως, το πάω και λίγο παραπέρα, ψυχές ζώσες το πρώτο κεφάλαιο της Παλαιάς Διαθήκης ονομάζει και τα ζώα. Ψυχή είναι συνολικά η ύπαρξη στην Παλαιά Διαθήκη. Δεν είναι όπως είναι στον Ελληνισμό κομμάτι του ανθρώπου.

Και προσέξτε τι συνέβη στον Χριστό, όταν ήρθε και όταν σταυρώθηκε. Δηλαδή μολονότι είναι μέσα στα μάτια μας και μέσα στα πόδια μας, εγώ φοβάμαι ότι κηρύττουμε κάτι διαφορετικό. Όταν ο Χριστός ανθρωπίνως πέθανε πάνω στον σταυρό, μπορούσαμε να πούμε ότι η ψυχή του χωρίστηκε από το σώμα του κανονικά, η ψυχή πήγε στις αγκάλες του Πατρός, το σώμα ενταφιάστηκε κλπ. Η Εκκλησία δεν έβαλε τέρμα εκεί. Αν δηλαδή το ζητούμενο είναι το κακό τάχα σώμα να το ξεφορτωθούμε και η ψυχή αιωνίως να πάει να ζήσει με τον Θεό, αυτή η κατάσταση ήταν αυτή που υπήρχε πριν έρθει ο Χριστός. Προς τι τόση φασαρία τότε; Αυτό γινόταν. Ή θα έλεγε: Πέθανε, λοιπόν, πάνω στον σταυρό ο Χριστός και το σώμα του πάνω, πήγε η ψυχή του στον παράδεισο, τελείωσε. Αλλά έχει μία ανάσταση που ακολούθησε και η ανάσταση ήταν ανάσταση πλήρης, ψυχοσωματική.

Και στα Ευαγγέλια κάντε τον κόπο και διαβάστε τα τελευταία κομμάτια των Ευαγγελίων, που μιλούν για τις εμφανίσεις του αναστημένου Χριστού στους μαθητές και εκεί ο Χριστός σε κάποιο σημείο κάτι λέει που είναι σαν να το λέει σε σημερινό άνθρωπο: "Πιάστε με και αγγίξτε με για να δείτε ότι δεν είμαι φάντασμα, διότι το φάντασμα σάρκα και οστά δεν έχει, εγώ όμως έχω".

Αυτό το λέει το Ευαγγέλιο και εμείς καθόμαστε και διδάσκουμε, ότι ξέρεις, ο Χριστός είχε σώμα, αλλά ήταν κάτι που παρίστανε το σώμα, δεν ήταν υλικό, ήταν κάτι το φαντασματένιο, ενώ ήταν τέτοιο σώμα που μπορεί και να ψηλαφείται, τέτοιο σώμα που να μπορεί ακόμα και να φάει, υλικό. Και τα Ευαγγέλια μας βεβαιώνουν, ότι αναστημένος Χριστός έφαγε, όχι όμως επειδή είχε ανάγκη, επειδή τον είχε νικήσει

τον θάνατο, αλλά ακριβώς για να βεβαιώσει τους μαθητές γι' αυτό που καθόμαστε και βασανίζομαστε εμείς, ότι το σώμα του ήταν υλικό.

Άρα στα έσχατα η υλικότητα δεν καταργείται. Ο κόσμος δεν καταργείται. Η σωματικότητα δεν καταργείται. Αλλά τι κάνουν; Γιατρεύονται ή για να το πω καλύτερα, αναβαθμίζονται, αφαιρείται από μέσα τους η φθορά και ο θάνατος, ό,τι συνέβη με το σώμα του Χριστού.

Ο Χριστός όχι απλώς ανασταίνεται με σώμα, ανασταίνεται με το σώμα του και γι' αυτό έχει τα σημάδια των καρφιών πάνω του. Δεν το εγκατέλειψε το σώμα του και αν ανοίξουμε τη νεκρώσιμη ακολουθία, που είναι ένα βιβλίο δογματικής και ταυτόχρονα το υπεροχότερο, κατά τη γνώμη μου, ποίημα που έχει η εκκλησία μας, τότε θα δούμε ότι συνήθως το περιεχόμενο της νεκρώσιμης ακολουθίας είναι τραγικά αντίθετο προς το κήρυγμα που μόλις πριν από λίγο ακούστηκε κατά τη διάρκεια της κηδείας, γιατί συνήθως τα κηρύγματά μας και τα μαθήματά μας λένε τι καλά που υπάρχει ο θάνατος, τι καλά που διαλύεται το κακό υλικό σώμα, τι καλά που επιτέλους απελευθερώνεται η ψυχή, ενώ η νεκρώσιμη ακολουθία τολμά και λέει:

Θρηνώ και οδύρομαι, όταν εννοήσω τον θάνατο, διότι σπάζει και κάνει χαρτοπόλεμο το πλάσμα εκείνο που ο Θεός το θέλησε ενιαίο και μιλάει για την τελική ανάσταση.

Όταν προηγουμένως δηλαδή είπα, ότι η Εκκλησία δε μιλάει για σωτηρία ψυχής, δεν εννοώ ότι δεν υπάρχει ψυχή, όταν πεθαίνει ο άνθρωπος ατομικά, ότι δεν πηγαίνει κάπου που έχει νόημα, αλλά θέλω να πω ότι δεν είναι το τελικό στάδιο αυτό. Δεν είναι αυτό για το οποίο ήρθε ο Χριστός. Το τελικό, το ολότελα καινούργιο που έφερε ο Χριστός, είναι η δυνατότητα ένωσης μαζί του και η δυνατότητα της καθολικής ανάστασης στο στυλ που και ο ίδιος αναστήθηκε. Και αυτό αφορά, με την πρωτοβουλία του ανθρώπου ή αντιθέτως το καθυστερεί η αμαρτία του ανθρώπου, το ότι αφορά, όμως, όλο το σύμπαν φαίνεται από την καθημερινή πράξη της Εκκλησίας.

Το έχουμε συνειδητοποιήσει, ότι το ύψιστο μυστήριο που απεργάζεται τη σωτηρία μας, είναι ένα μυστήριο το οποίο τελείται και το οποίο το λαμβάνουμε με τον πλέον υλικό και υλιστικό τρόπο; Με την τροφή.

Η Θεία κοινωνία. Γιατί η Εκκλησία δεν είπε, για παράδειγμα, ας κάνουμε διαλογισμό απλώς; Και έρχεται να δώσει υλικά πράγματα, το ψωμί και το κρασί να κάνει σώμα και αίμα του ο Χριστός και να το φάμε με τον τρόπο του φαγώματος τον κανονικό; Γιατί κάνουμε αγιασμό; Η2Ο είναι το νερό. Όλα τα μυστήρια, αν δείτε, η βάπτιση πώς γίνεται; Αυτό που ανέφερα προηγουμένως; Τα λείψανα των αγίων;

Όλα μαρτυρούν δηλαδή, ότι ο Χριστιανισμός μιλάει, προσέξτε τη φράση, είναι πολύ σημαντική και αν φέτος έχετε ομιλητή τον σημαντικότερο ορθόδοξο θρησκευολόγο των ημερών μας, τον κ. Παπαλεξανδρόπουλο, θυμηθείτε το όνομα, σε αυτό το πράγμα πάνω μπορεί να σας πει πολύτιμα πράγματα. Ενώ οι άλλες θρησκείες και οπωσδήποτε και ο Πλατωνισμός των προγόνων μας, μιλούν για σωτηρία από τον κόσμο, έτσι; Αυτό που είπα προηγουμένως, το σώμα ως κελυφος, ως φυλακή, ως τσόφλι μέσα στο οποίο έχει αιχμαλωτιστεί η ψυχή, να φύγει η ψυχή, να σωθεί μόνη της σε έναν Θείο κόσμο, όλο αυτό το σκηνικό τέλος πάντων στον Χριστιανισμό, έχουμε σωτηρία του κόσμου. Προσέξτε τι λέμε και στη Θεία λειτουργία: " Υπέρ της ζωής... ".

Όλο το δημιούργημα του Θεού να φτάσει στον Θεό. Όλο να λυτρωθεί από τη φθορά και συγχωρέστε για τις παραπομπές που κάνω, το κάνω, λίγο για να ανταποκριθώ σε αμφιβολίες, ότι τρέχα γύρευε τώρα, αυτά που λέγονται, αν στέκουν ή δε στέκουν. Διαβάστε το πρώτο κεφάλαιο, στο 1^ο και στο 8^ο κεφάλαιο αναφέρεται, της "προς Ρωμαίους επιστολής", του Παύλου, στο 8^ο κεφάλαιο κυρίως, πώς λέει ότι ολόκληρη η κτήση, ολόκληρο το σύμπαν δηλαδή βογκάει κάτω από τα δεσμά της αιχμαλωσίας στη φθορά και περιμένει τη μέρα, προσδοκά τη μέρα που θα γίνει αυτό που περιγράψαμε προηγουμένως ως τελικό αντάμωμα με τον Θεό, ως λύτρωση από τη φθορά. Το σύμπαν ολόκληρο με τον ειδικό ρόλο που έχει να παίξει ο άνθρωπος.

Πάνω σε αυτό δύο πραγματάκια ακόμα.

Το είπα βέβαια προηγουμένως. Κοιτάξτε, υπάρχει ένα πολύ μεγάλο θέμα που βγαίνει από εδώ. Όπως έκανα το σχήμα προηγουμένως, αν τα πράγματα προχωρήσουν κατ' ευχήν, θα φτάσουμε εδώ, αυτά είναι τα έσχατα, η Βασιλεία.

Να μιλήσουμε τώρα για παράδεισο και κόλαση. Το ερώτημα της κόλασης. Δηλαδή αυτό -το λέω προλαβαίνοντας- ίσως να το έχετε σκεφτεί ήδη, αλλά είναι το βασανιστικό ερώτημα. Δηλαδή αυτό είναι περίπου, θα λέγαμε, η εξ αρχής επιθυμία του Θεού, το εξ αρχής σχέδιό του. Θα γίνει όμως έτσι; ή είναι μία υπεραισιόδοξη πρόβλεψη, κουτσοί -στραβοί στον Άγιο Παντελεήμονα; Πού πάει η διδασκαλία της Εκκλησίας περί κολάσεως; Έτσι; Κολλάνε όλα, έχουν νόημα μαζί.

Δηλαδή θα έλεγα το εξής. Τη Βασιλεία, αυτή τη μελλοντική που προσδοκούμε και η οποία εκφράζεται καλύτερα με τη φράση ανακαίνιση, καινός είναι ο καινούργιος, ανακαίνιση είναι το ξανακαινούργωμα των πάντων, μπορούμε να την παρουσιάσουμε τη Βασιλεία σαν έναν τόπο που επιτέλους θα έχει άπλετη λιακάδα. Θα έχει τελειώσει η φάση που θα υπάρχουν σύννεφα, συννεφιάς, βροχές, όλη αυτή η μιζέρια και θα έχει άπλετη λιακάδα. Εκεί θα βρίσκονται όλοι, δε θα υπάρχει άλλος τόπος, προσέξτε, θα

βρίσκονται όλοι. Δε θα υπάρχει τόπος όπου δε θα κυριαρχεί ο ήλιος. Δηλαδή αυτό που ονομάζουμε κόλαση δεν είναι θέμα γεωγραφικό, ένας χώρος απουσίας του Θεού, ο Θεός δεν μπορεί να απουσιάζει από κάπου, αν απουσίαζε, θα ήταν περιορισμένος, δε θα ήταν αυτό που εννοούμε λέγοντας Θεός. Άρα σε αυτό το τοπίο, όπου θα κυριαρχεί ο ήλιος, χωρίς τίποτα να μένει έξω από αυτόν, θα είναι όλοι εκεί. Απο πλευράς του ήλιου, ισχύει μία πλήρης και ανοιχτόκαρδη αγκαλιά, ένα καλωσόρισμα σε όλους, μία πρόσκληση σε όλους. Το πρόβλημα υπάρχει απέναντι. Πόσοι μέχρι τότε θα έχουν φροντίσει να πάνε με γιατρεμένα μάτια ή θα έχουν αδιαφορήσει και θα είναι με άρρωστα μάτια.

Εκείνος ο οποίος θα φτάσει εκεί υγιής, θα απολαύσει την παρουσία του ήλιου. Εκείνος ο οποίος δε θα φτάσει υγιής είναι σαν να πηγαίνει κάποιος εκδρομή έχοντας 38 πυρετό. Θα νιώθει ως ενόχληση την παρουσία του ήλιου, αλλά δε θα υπάρχει άλλος τόπος έξω από τις ακτίνες του ήλιου.

Να το πω διαφορετικά: Επιτέλους, μετά από μία κοπιαστική πορεία, μετά από σκαμπανεβάσματα πάνω σε βουνά, πάνω σε πέτρες, για άλλους πιο εύκολα, για άλλους πιο δύσκολα, εν πάση περιπτώσει στο τέλος φτάνουμε εκεί που βρίσκεται η πηγή. Η πηγή τρέχει το νερό της άφθονο και το τρέχει ατσιγγούνευτα. Το τρέχει έτσι όπως είναι οι παλιές κρήνες στα χωριά, που τρέχει, τρέχει, τρέχει το νερό, μόνο τρέχει, προσφέρεται, προσφέρεται. Όταν πάει ένας καλός ή όταν πάει ένας κακός, η πηγή δε θα κάνει διακρίσεις. Δε θα πει: Εσύ είσαι κακός, κόβω το νερό μου. Συνεχίζει και βγάζει το νερό. Πάλι το πρόβλημα βρίσκεται απέναντι: Στο αν θα πάω, έχοντας φροντίσει να κρατάω κουβά ή μήπως κρατάω σουρωτήρι. Εδώ είναι η τρομακτική ευθύνη που έχει ο άνθρωπος, στο πόσο θα καταλληλοποιήσει τον εαυτό του, να δεχθεί αυτό που θα προσφερθεί σε όλους, δηλαδή παρουσία του Θεού.

Και μολοντί η επιθυμία του Θεού και η επιθυμία της Εκκλησίας και η επιθυμία κάθε πιστού Χριστιανού είναι μακάρι όλοι, τα πάντα και οι πάντες να βρεθούν εκεί, ωστόσο πιθανολογεί την αιώνια κόλαση και έχει διδασκαλία περί αιωνίας κολάσεως, υπό την έννοια που είπα πριν, όχι υπό την έννοια ενός τόπου από τον οποίο θα απουσιάζει ο Θεός, έτσι; Θυμηθείτε τα παραδείγματα. Γιατί, μολοντί θέλει αυτό να γίνει, γιατί ωστόσο λέει ότι ενδεχομένως θα υπάρξει και κόλαση; Γιατί ποτέ ο Θεός δεν απαγάγει κανέναν για να τον σώσει.

Αν δηλαδή φανταστείτε στη Δευτέρα Παρουσία, να το κάνουμε πιο χειροπιαστό, όλοι οι άνθρωποι βρεθούν μπροστά στον Θεό, θα είναι πολλοί φαντάζομαι και εύχομαι αυτοί που θα πούμε: Αμάν, Παναΐτσα μου, τι κάναμε στη ζωή

μας: "Ήμαρτον" και με την αγάπη του θα μας δεχθεί. Όμως, μπορεί να βρεθεί και κάποιος, κάποιος που θα πουν: "Βλέπω ότι έχεις, Χριστέ μου, τα χίλια καλά. Ωραία θα περνάτε εκεί που θα είστε παρέα, αλλά εγώ δε Σε θέλω".

Τι γίνεται σε αυτήν την περίπτωση; Ή με ένα μαγικό ραβδάκι θα τον κάνεμε το ζόρι να θελήσει και θα τον πάρει μέσα ή θα τον πάρει, ενώ αυτός θα χτυπιέται και θα θέλει να φύγει. Αυτό είναι βιασμός της ελευθερίας και είναι το αντίθετο από αυτό που ξεκίνησε ο Θεός που, όπως είπα, έφτιαξε τον άνθρωπο να του μοιάζει, δηλαδή να είναι πρόσωπο και άνθρωπος, όπως πρόσωπα είναι τα τρία στην Αγία Τριάδα.

Το ενδεχόμενο, λοιπόν, να υπάρξει έστω και ένας άνθρωπος, ο οποίος, εγώ δε λέω εξαιτίας μίας παρεξήγησης, δεν εννοώ να είναι ο χειρότερος αμαρτωλός και να μετανοήσει, εγώ μιλάω για καθαρή αντίρρηση, εφ' όσον υπάρχει η δυνατότητα, λοιπόν, να του πει περίπου όπως ο διάβολος: "Σε ξέρω, σε έχω ζήσει, δε σε θέλω, ιδού η κόλαση", θα είναι αυτός ο άνθρωπος, όχι ο τόπος, όχι ως κάτι έξω από τον Θεό και θυμηθείτε, ότι ο διάβολος, όντας προηγουμένως σε άλλη θέση, κοντά στον Θεό κλπ., είχε ένα είδος εμπειρίας του Θεού, ένα είδος συζήτησης με τον Θεό, δεν ήταν άγευστος και όμως, του είπε όχι. Αυτή είναι η αβυσσαλέα δυνατότητα του ανθρώπου, να πει ναι και να οδηγήσει την κτήση εκεί ή να πει όχι και έτσι να δημιουργήσει αυτόν τον "χώρο" που λέγεται κόλαση, αυτόν τον τρόπο ύπαρξης καλύτερα που λέγεται κόλαση. Έτσι;

Απαντώ τώρα στο ερώτημά σας περί της Εικόνας του Θεού. Εικόνα του Θεού είναι ο Υιός. Όχι δεν είναι κτιστό. Οι Πατέρες μας λένε, ότι όταν ο Θεός έφτιαχνε τον άνθρωπο, συγκεκριμένα είχε κατά νου ως μοντέλο, όπως είπα, όχι απλώς τον Θεό, αλλά τον Σαρκωμένο Υιό.

Από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας υπήρξε το σχέδιο της σάρκωσης. Ακριβώς αυτό ήθελα να δείξω, ότι η σάρκωση που σας είπα ότι ξεκίνησε στις 25 Δεκεμβρίου, θυμάστε; Όταν έγινε η σάρκωση, ουσιαστικά τι πραγματοποιείται; Πραγματοποιείται το εξ αρχής σχέδιο του Θεού. Όχι κάτι που έγινε, επειδή μεσολάβησε η πτώση. Ακριβώς αυτό που πιάσατε, ως κενό, ακριβώς αυτό ήθελα να επισημάνω. Γινόταν δε γινόταν η πτώση, θα γινόταν η σάρκωση. Δεν ξέρουμε με ποιο τρόπο, δεν ξέρουμε λεπτομέρειες, θα πέσουμε σε σχολαστικισμό. Αλλά η σάρκωση εκπληρώνει, αρχίζει την εκπλήρωση, όχι εκπληρώνει, γιατί η εκπλήρωση είναι αυτό, η τελική εκπλήρωση. Αρχίζει την εκπλήρωση του αρχικού σχεδίου του Θεού, με τη μεσολάβηση μίας περιπέτεια που είναι η πτώση.

Προσέξτε, εδώ είναι το πρόβλημα του σχήματος, είναι ακριβώς όπως το επισημαίνετε. Δηλαδή η αδυναμία στο σχήμα είναι ότι δεν περιλαμβάνει όλο τον Υιό, αναγκαστικά, διότι αυτό φαίνεται καλύτερα έτσι που να σχεδιάσουμε τα έσχατα, αλλά ήταν πλήρης, ολόκληρη η Θεότητα και ενώθηκε με ανθρώπινη φύση, αλλά ήταν πλήρης η Θεότητα, δεν ήταν δηλαδή το ένα όγδοό της. Όπως και εδώ, το ότι ο Πατήρ και το Άγιο Πνεύμα κοινωνούν, δε σημαίνει ότι κοινωνούν κατά το ένα όγδοο. Το σχήμα είναι συμβατικό μόνο και μόνο για να παραπέμψει στο ότι είναι αδιάκοπα παρέα.

Το θέμα είναι ποια είναι τα αποφασιστικά σημεία του σχεδίου και τα αποφασιστικά ήταν, ότι τούτο εδώ το φτιάχνει εξ αρχής, θέλοντας να το κάνει κοινωνό της Αγίας Τριάδας, θέλοντας να το κάνει κορμί του Υιού του. Εξ αρχής αυτό θέλησε. Αυτό που μεσολάβησε είναι μια ταλαιπωρία στη διαδικασία της πραγματοποίησης, αλλά το σχέδιο εξ αρχής ήταν αυτό.

Από τα βιβλία τα οποία θα βρείτε στη βιβλιογραφία, σας παραπέμπω για το θέμα σε δύο συγκεκριμένα: Το ένα είναι του σύγχρονου πατρός της Εκκλησίας, του πατρός Γεωργίου Φλωρόφσκι, "Cours Deu Hommo". Θα το δείτε, είναι λατινικά ο τίτλος, αλλά είναι ελληνικά το κείμενο. Το άλλο είναι του μακαρίτη Παναγιώτη Νέλλα "Ζών Θεούμενον". Αυτό ξεκαθαρίζουν ότι είναι απλώς η Πατερική Θεολογία πάνω στη Δημιουργία.

Μιά παρένθεση. Χρησιμοποιούμε στα κατηχητόπουλά μας τη φράση, ότι με την ανάσταση ή στην καθολική ανάσταση κλπ. υπερβαίνεται ο θάνατος. Δεν υπερβαίνεται ο θάνατος. Υπερβαίνω σημαίνει, ότι βλέπω μια λακούβα στον δρόμο και κατορθώνω και την προσπερνώ να μην πέσω μέσα. Καλόν μεν, αλλά η λακούβα παραμένει. Όταν μιλάει για τα έσχατα η Εκκλησία, δε μιλάει για καμία υπέρβαση. Μιλάει ωμά για κατάργηση. Όπως συνέβη και στην Ανάσταση του Χριστού. Από πάνω του, από μέσα του δηλαδή φθορά και θάνατος καταργήθηκαν, όχι απλά έγινε πιο ευσεβής και πιο σκληρός στο να το υπομένει.

Τι γίνεται με τον ατομικό μας θάνατο;

Θα τολμούσα να πω το εξής. Είναι τολμηρό και μπορεί να διαφωνήσει κανείς. Κρατάω δύο, κατά τη γνώμη μου, πολύτιμα πράγματα. Το ένα είναι την παράδοση μνημοσύνων της Εκκλησίας και το άλλο που κατά τη γνώμη μου, είναι ακόμα ισχυρότερο, ότι η Εκκλησία μιλώντας για τη Δευτέρα Παρουσία, την ονομάζει έσχατη κρίση. Έτσι δεν τη λέει; Αν μιλάει για έσχατη, για τελική κρίση δηλαδή και αν δε μας κοροϊδεύει, σημαίνει οτιδήποτε άλλο πριν από το τελικό, δεν είναι τελικό.

Στο ερώτημα ποιος είναι ο μεγαλύτερος εχθρός του ανθρώπου, θα σας έλεγα ο εαυτός του. Δηλαδή αν εγώ γίνω τόσο σκληρός, ώστε να μη χωνεύω κανέναν, δεν μπορεί από τη μια στιγμή στην άλλη τάχα να αρχίσω να χωνεύω. Η σκλήρυνση της καρδιάς είναι πρόβλημα, το οποίο θα το κουβαλάω στους αιώνες των αιώνων, αλλά θέλω να πω, αν τυχόν μπορούσα να μετανοήσω, δεν μπορώ να φανταστώ ένα Θεό που θα μου πει: " Συγγνώμη, δεν προλάβαμε την προθεσμία". Άρα είναι το πρόβλημα κατά πόσο θα μπορέσω εγώ να μετανοήσω.

Γι' αυτό η Εκκλησία κρούει τον κώδωνα του κινδύνου συνέχεια και λέει: "Τώρα που μπορείς, κάνε, τρέξε" κλπ. Αλλά πρέπει να μείνουμε, όπως είπα προηγουμένως, στις σιδερόβεργες της πίστης και όχι στα παραπανίσια και στα ευφυσολογούμενα και η σιδερόβεργα μιλάει για έσχατη κρίση.

Στην ερώτησή σας, για την Τριαδική Θεότητα απαντώ. Αυτά τα τρία που ζωγράφισα στον πίνακα, αυτό συνολικά είναι ο Θεός, από πάντα έτσι. Ποτέ δεν υπήρχε ένας, ώστε μετά να προστεθούν οι άλλοι δύο ή στην αρχή να είναι δύο και μετά να έρθει άλλος ένας. Εξ αρχής έτσι, οι τρεις. Ο καθένας δεν αλλάζει την ταυτότητά του, είναι αυτό που είναι, αλλά είναι ανέκαθεν, δεν προέκυψε κανένας μεσοστρατής.

Τώρα ως προς το "Θεός κατά χάριν". Το κτιστό μένει πάντα κτιστό. Η Εκκλησία χρησιμοποιεί τη φράση: Η υιοθεσία, το αντιδιέστειλα από το να είσαι φυσικός Υιός και Θεός κατά χάριν. Θεός κατά χάριν σημαίνει, ότι δεν είσαι από τη φύση σου Θεός, αλλά θα σου δοθεί η δυνατότητα να συμμετέχεις μέσα στον Θεό, χωρίς να μετατραπείς σε Θεό. Παραμένει κτιστό πάντα. Δηλαδή ακόμα και η φράση που λένε μερικές φορές: καταργείται η κτιστότητα και περνάμε σε άκτιστα, όχι, το κτιστό μένει κτιστό, απλώς γεμίζει από την παρουσία του Θεού, καλωδιώνεται το κινητό στο ρεύμα και μένει πάντα εν ζωή.

Τώρα στο ερώτημα για το σώμα μας μετά τον θάνατο. Θα λέγαμε κατ' αρχάς ότι ο θάνατος δεν είναι πρόσωπο, είναι η ίδια μας η φθορά. Είναι το γεγονός ότι σπάμε, ότι διαλυόμαστε, δεν έχει υπόσταση δηλαδή ο θάνατος. Το σώμα μας έχει αποσυντεθεί, δεν συμφωνώ όμως ότι δεν υφίσταται, υφίσταται, είναι όμως διαλυμένο, είναι μόρια αλλά δεν είναι χαμένο. Και η Εκκλησία επιμένει, με έναν τρόπο που ποτέ της δεν μπόρεσε να εξηγήσει, είναι πολύ δύσκολο, ότι στη Δευτέρα Παρουσία, στην Ανάσταση την τελική δε θα έχουμε απλώς σώμα, αλλά θα πάρουμε το σώμα μας, ότι κάθε κόκκος, κάθε μόριο, κάθε άτομο του σώματός μας έχει τη σφραγίδα της προσωπικότητάς μας και θα ξαναμαζευτεί το σώμα μας.

Για τον Χριστιανισμό, το να σπάσει ο άνθρωπος, το ενιαίο δημιούργημα Θεού, είναι τόσο ανώμαλη κατάσταση, τόσο ανυπόφορη, ώστε να αξίζει τη δράση ενός Θεού, την παρέμβαση ενός Θεού και θα μπορούσαμε να πούμε ότι το σώμα χωρίς την ψυχή είναι ταλαίπωρο και η ψυχή ασώματη είναι ταλαίπωρη. Πρέπει να φύγουμε από την αίσθηση, ότι η ψυχή είναι καλά, χωρίς το σώμα της.

Είναι ταλαίπωρη και ακόμα θα χρησιμοποιήσω ένα τραβηγμένο παράδειγμα για να το δείξω αυτό το πράγμα. Να πάρουμε την περίπτωση εκείνων που στη συνείδηση της Εκκλησίας δεν έχουν πρόβλημα και δε διατρέχουν κίνδυνο, ας το πούμε, δεν παίζεται η μοίρα τους στην τελική κρίση, τους Αγίους. Ο Άγιος Νεκτάριος. Μπορούμε να συλλάβουμε, ότι ακόμα και ο Άγιος Νεκτάριος, ενώ είναι βεβαιωμένης αγιότητας, ενώ όλη του η ύπαρξη λέει αδιάκοπα ναι στον Θεό, παρ' όλα αυτά ότι ο ίδιος ο Άγιος Νεκτάριος τελεί σε μία εκκρεμότητα; Ποια είναι αυτή η εκκρεμότητα; Η εκκρεμότητα που λέει το σύμβολο της πίστεως: Προσδοκώ ανάσταση νεκρών. Πλήρης θα είναι στα έσχατα και στη Βασιλεία. Μέχρι τότε γίνεται αυτό που λέει η Αποκάλυψη, που οι ψυχές των Δικαίων είναι μαζεμένες κάτω από τον Θρόνο του Θεού και του λένε: "Τότε;". Είναι κατάσταση αναμονής, όχι αμφισβήτησης, αλλά αναμονής. Μέχρι τότε όλα είναι μέση κατάσταση ουσιαστικά.

Συγχωρέστε με, έχουμε ήδη αργήσει, θα πρέπει να διακόψουμε, για το καλό σας που λέμε, για το διάλειμμα.

Να είστε καλά και ευχαρίστως την επόμενη φορά, ό,τι δεν προλάβαμε, να το διευκρινίσουμε.

.....